

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
ΣΕ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Είσαγωγή.

Από 20ετίας περίπου ή Ίερά Μονή μας άσχολήθηκε θεολογικώς με τό ζήτημα τοῦ περατωθέντος Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Μέ σειρά βιβλίων καί ἄρθρων συμμετέσχε στόν μακρό ένδοορθόδοξο διάλογο αὐτῆς τῆς περιόδου χάριν τῆς Ἀληθείας τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καί τῆς ένότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιθυμία μας ἦταν νά γίνουιν ἀντιληπτές οἱ ἀποκλίσεις τῶν συμπερασμάτων τοῦ Διαλόγου ἀπό τήν συνοδική καί πατερική Παράδοσι.

Στό πλαίσιο αὐτῆς τῆς μέχρι σήμερα ένασχολήσεώς μας μέ τό θέμα, περιῆλθε εἰς γνώσιν τοῦ σεβαστοῦ μας Καθηγουμένου, Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου (Καψάνη), τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου «Restoring the Unity in Faith: The Orthodox – Oriental Orthodox Theological Dialogue» (Ἀποκαθιστώντας τήν Ἐνότητα έν τῇ Πίστει: Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων), ἔκδ. Holy Cross Orthodox Press, Η.Π.Α., 2007.

Ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐκδόσεως ἀνήκει στήν Μικτή Ἐπιτροπή Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς (τῆς S.C.O.B.A. καί τῆς S.C.O.O.C.), ἡ ὁποία ἀπό τό 2000 δραστηριοποιεῖται γιά τήν προώθησι τῆς ένώσεως Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Στό βιβλίο δημοσιεύονται τά κοινά κείμενα πού προέκυψαν ἀπό τόν ἀνεπίσημο καί κατόπιν ἀπό τόν ἐπίσημο θεολογικό Διάλογο, οἱ λεγόμενες Κοινές Δηλώσεις. Τήν *Είσαγωγή* τοῦ βιβλίου ἔγραψε ὁ Πρωτοπρεσβύτερος π. Thomas FitzGerald, κληρικός τῆς Ἑλληνορθόδοξου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, καθηγητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καί τῆς Ἱστορικῆς Θεολογίας, καί Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στήν Βοστώνη. Σέ αὐτήν ὑποστηρίζονται οἱ θέσεις καί οἱ προτάσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

Ἡ διαδικασία ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τίς ἀντιχαλκηδόνιες (στόν Θεολογικό Διάλογο λεγόμενες Ἀνατολικές Ὁρθόδοξες) ἐκκλησίες, ὅπως τήν κατενόησαν καί τήν ἐπρότειναν μέ τίς Κοινές Δηλώσεις τους οἱ θεολόγοι πού μετεῖχαν στόν ἀνεπίσημο (1964-1979) καί στόν ἐπίσημο (1985-1993) Θεολογικό Διάλογο, χαρακτηρίζεται συμπερασματικά στήν *Είσαγωγή* «*θεόδοτη εὐκαιρία γιά καταλλαγή, πού δέν πρέπει*

νά χαθῆ» (σελ. 36). Προτείνεται μάλιστα από τόν συγγραφέα τῆς *Εἰσαγωγῆς* νά ἐπισπευθῆ ἡ διαδικασία τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέσω εὐρύτερης καί συντονότερης ἐνημερώσεως τῶν ἐπισκόπων, κληρικῶν καί λαϊκῶν γιά τήν σημασία πού ἔχουν «*τά ἱστορικά συμπεράσματα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς*» (σελ. 36). Ὡς δεῖγμα πρακτικῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἀναφέρεται ἡ δραστηριοποίησις ἀπό τό 2000 τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς (S.C.O.B.A. καί S.C.O.O.C.), ἡ ὁποία ἀφορᾷ «*αὐξημένη συνεργασία μεταξύ ἐπισκόπων, κληρικῶν καί λαϊκῶν τῶν δύο οἰκογενειῶν ἐκκλησιῶν*». Μάλιστα ἀπό τό 2001 στίς δραστηριότητες περιλαμβάνεται καί μία «*ἐτήσια διακονία προσευχῆς*» στήν περιοχή τῆς Νέας Ὑόρκης (σελ. 7). Σημειώνεται πάντως ὅτι ἤδη ἀπό 50ετίας ὑπῆρχαν «*ἀξιόλογες εὐκαιρίες γιά συνεργασία στούς χώρους τῆς θεολογικῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς διακονίας τῶν νέων, καί τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως (...)* καθώς καί στόν χῶρο τῶν ποιμαντικῶν καί ἱερατικῶν δραστηριοτήτων». Στό τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, δίκην ἐπιλόγου, «*παρέχονται πρακτικές προτάσεις ὡς ἕνας τρόπος συμβολῆς στήν διαδικασία τῆς συνεργασίας, τῆς καταλλαγῆς καί τῆς ἐνότητος, ἰδιαίτερος ἐδῶ στήν Βόρεια Ἀμερικῆ*» (σελ. 92).

Βεβαίως ἡ ὡς ἄνω ἔκδοσις δέν ἀποτελεῖ θεολογική πρωτοτυπία, ὥστε νά ἀπαιτῆ ἰδιαίτερη θεολογική παρέμβασι. Ἀναφερόμαστε ὅμως σέ αὐτήν γιά τρεῖς σημαντικούς λόγους. Πρῶτον, ἐπειδῆ ἡ ὡς ἄνω ἔκδοσις μαρτυρεῖ καί βεβαιώνει ὅτι μέ τίς νεώτερες πρακτικές προτάσεις τῆς ἡ Μικτῆ Ἐπιτροπῆ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων τοπικῶν ἐκκλησιῶν προωθεῖ μία ἀντικανονική μυστηριακή διακοινωνία. Δεύτερον, ἐπειδῆ ἀγνοεῖ ἐπίσημα κείμενα, μελέτες, ἐπιστολές καί ἄρθρα, ἐπικριτικά τῶν συμφωνιῶν καί τῶν προτάσεων τοῦ Διαλόγου, γεγονός πού ἀπαξιώνει τόν ἐνδοορθόδοξο διάλογο. Καί τρίτον, ἐπειδῆ ἡ προσπάθεια ἐφαρμογῆς τῶν Προτάσεων τοῦ Διαλόγου στήν Ἀμερικῆ δέν ἔχει τήν σύμφωνη γνώμη τῆς Ἐκκλησίας, τό *consensus Ecclesiae*.

Σχετικά μέ τήν προτεινομένη μυστηριακή διακοινωνία ἀναφέρει ἡ Μικτή Ἐπιτροπή τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς: «*Τά μέλη ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νά ἐνθαρρύνωνται νά εἶναι παρόντα στήν Θεία Λειτουργία καί στά ἄλλα Μυστήρια στίς ἐνορίες τῆς ἄλλης παραδόσεως. Αὐτή ἡ πρακτική δίνει τήν εὐκαιρία νά συμπροσεύχωνται καί νά ἐκτιμοῦν τίς λειτουργικές παραδόσεις τοῦ ἄλλου. Λόγω τῆς τυπικῆς διαιρέσεως μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὑπάρχει μία τυπική διακοπή τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας. Αὐτό σημαίνει π.χ. ὅτι οἱ κληρικοί καί οἱ πιστοί τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δέν μποροῦν κανονικά νά λαμβάνουν τήν Θεία Εὐχαριστία καί τά ἄλλα Μυστήρια σέ μία ἐνορία*

τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων. Κατά κανόνα ἰσχύει ἐπίσης καί τό ἀντίστροφο. Αὐτή εἶναι ἡ τραγική συνέπεια τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅμως πάντοτε ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις αὐτῆς τῆς πρακτικῆς σέ περιπτώσεις σοβαρῆς ποιμαντικῆς ἀνάγκης. Πραγματικά, ἡ ἰδιάζουσα σχέση πού ὑπάρχει μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων προσφέρει τήν βάσι γιά εἰδικές πρακτικές, ποιμαντικά ἀναγκαῖες στόν χώρο τῆς μυστηριακῆς ζωῆς. Ἦδη στό Πατριαρχεῖο τῆς Ἀλεξανδρείας καί στό Πατριαρχεῖο τῆς Ἀντιοχείας ὑπάρχουν ἐπίσημες συμφωνίες σχετικά μέ τά Μυστήρια. Ἐδῶ στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, οἱ Ἀνατολικοὶ Ὁρθόδοξοι πιστοί, οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν δικές τους ἐνορίες σέ κάποια περιοχή, γίνονται δεκτοί στίς Ὁρθόδοξες ἐνορίες. Μέ τήν εὐλογία τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου καί τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας, τοὺς ἐπιτρέπεται νά λάβουν τήν Θεία Κοινωνία. Λαμβάνουν χώραν καί Βαπτίσεις καί Γάμοι. Μνημόσυνα καί Κηδεῖες ἐπίσης λαμβάνουν χώραν. Αὐτά συμβαίνουν ὑπό τήν προϋπόθεσι ὅτι σέ κάποια περιοχή δέν ὑπάρχουν ἱερεῖς καί ἐνορία μιᾶς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Οἱ Ἀνατολικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀκολουθοῦν γενικῶς τήν ἴδια ἐπίσης πρακτική» (σελ. 92-93).

Ὅσον ἀφορᾷ τό γεγονός ὅτι ἀγνοήθηκε ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος, πρέπει νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι στά 20 χρόνια πού πέρασαν, ἀφ' ὅτου ἡ Μικτή Θεολογική Ἐπιτροπή τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων ὠλοκλήρωσε τό ἔργο της καί κατέθεσε πρὸς ἀξιολόγησιν στίς Ἱεραρχίες τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τίς Κοινές Δηλώσεις καί Προτάσεις της (1989, 1990, 1993), δημοσιεύθηκαν σπουδαῖες μελέτες πού μέ ἀκαδημαϊκό ὕφος ἀναπτύσσουν προβλήματα σχετικά μέ τόν Διάλογο¹. Ἐξέχοντες ἐπίσης Ἱεράρχες, κληρικοί,

¹ Ὁρισμένες ἐπαναβεβαιώνουν ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν μονοφυσικὴ Χριστολογία. Μνημονεύουμε ἐνδεικτικῶς τίς μελέτες: α) Χρυσσοστόμου Σ. Κωνσταντινίδου, Μητροπ. Μύρων, *Ὁρθόδοξοι Κατόψεις*, τόμ. τρίτος, ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1991. β) Staniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Studii de teologie dogmatica*, Craiova, 1991 (Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, *Μελέτες δογματικῆς θεολογίας*, Κραϊόβα, 1991). γ) Sfantul Maxim Marturisorul, *Scrieri si epistole hristologice si duhovnicesti*, in PSB 81, traducere de Prof. Dumitru Staniloae, EIBMBOR, Bucuresti 1990 (Ἄγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Χριστολογικά καί πνευματικά συγγράμματα καί ἐπιστολές*, μετάφρ. Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, EIBMBOR, Βουκουρέστι 1990). δ) Jean-Claude Larchet, Τό Χριστολογικό πρόβλημα. Περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καί τῶν μὴ χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ 74/1 (2003), σελ. 199-234· 74/2 (2003), σελ. 633-670· 75/1 (2004), σελ. 77-104. ε) Ἡ *εἰσαγωγή* στήν σερβικὴ ἔκδοσι τοῦ ἰδίου ἔργου, πού ἐπιμελήθηκε ὁ Σεβ. Ἀθανάσιος Γιέβτιτς, Ἐπίσκοπος πρ. Ζαχουμίου καί Ἐρζεγοβίνης, ὑπό τόν τίτλο Dr. Žan-Klod Larše, Hristološko Pitanje, ἐκδ. Bidoslov, Vaskrs 2001. στ) Ἐλπιδοφόρου Β. Λαμπруνιάδη (νῦν Μητροπολίτου Προύσης τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου), *Ἡ ἔναντι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος στάσι τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας* (ἀνέκδοτη διδακτορικὴ

πανεπιστημιακοί θεολόγοι, συνοδικές επιτροπές, αδελφότητες θεολόγων και τὸ Ἅγιον Ὅρος δημοσίευσαν ἐπιστολές, ἄρθρα καὶ μελέτες, πού μέ ἀξιόπιστο ἐπιστημονικό τρόπο καί μέ πιστότητα στήν διαχρονική Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύουν ἀνορθόδοξα τὰ πορίσματα καί τίς προτάσεις τοῦ Διαλόγου². Πραγματοποιήθηκε ἔτσι ἀνεπίσημα ἕνας ἐνδοορθόδοξος διάλογος γύρω ἀπό τίς Κοινές Δηλώσεις, μέ στόχο νά διαλευκανθῇ ἂν αὐτές πρέπει νά γίνουν ἀποδεκτές ἀπό Ὁρθόδοξου πλευρᾶς ἢ ὀφείλουν νά ἀπορριφθοῦν. Ἀποδέκτης τῶν Κοινῶν Δηλώσεων πρὸς ἀποτίμησιν καί ἀξιολόγησιν εἶναι βεβαίως οἱ Ἱερέες Σύνοδοι τῶν Ἱεραρχιῶν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλά τελικά θά ἀποφανθῇ γιά τήν ὀρθοδοξία τους καί ὁ ἴδιος ὁ πιστός Ὁρθόδοξος λαός, «ὅστις ἐθέλει τὸ θρήσκευμα αὐτοῦ αἰώνιως ἀμετάβλητον», κατὰ τήν ἀπόφανσιν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς (1848). Αὐτός ἀκριβῶς εἶναι καί ὁ λόγος, γιά τὸν ὁποῖον μέ τὸν ἐνδοορθόδοξο διάλογο ὁ Ὁρθόδοξος λαός ἐνημερώνεται γιά τήν προοπτική τῶν Κοινῶν Δηλώσεων. Σήμερα λοιπόν, 20 χρόνια μετὰ τήν λήξι τοῦ Διαλό-

διατριβῆ), Θεσ/νίκη 2001, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει τὸν μονοφυσισμὸ τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί τήν «μονοφυσική παράδοσι τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων μέ βάση τήν ποιμαντική καί κατηχητική δράσι του, ὅπως ἀναδύεται κυρίως ἀπὸ τὸ ὁμιλητικό του ἔργο ἀλλὰ καί τήν ἐν γένει σχισματική δράσι του» καί καταθέτει, ἐπίσης, μία ἐξαιρετικά ἐπιτυχῆ παρατήρησι, ὅτι «ἡ ἄποψη τῶν συγχρόνων θεολόγων ὅτι δὲν εἶναι σωστό νά τοὺς ἀποκαλοῦμε μονοφυσῖτες, ἐπειδὴ ἡ σαρκική πραγματικότητα τοῦ Χριστοῦ ἐξεφράσθη μέ ἐξίσου σαφῆ τρόπο τόσο ἀπὸ τὸ Σεβήρο ὅσο καί ἀπὸ τὴ Χαλκηδόνα, εἶναι μία ὑπόθεσι εἴτε τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ των εἴτε τῶν θεολογικῶν διαλόγων τοῦ 20οῦ αἰῶνα» (σελ. 9-11 καί 185, ὑποσημ. 1). ζ) George Metallidis, *The Chalcedonian Christology of St John Damascene (Philosophical Terminology and Theological Arguments)*, Durham 2003 (διδακτορική διατριβή), ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ μέ δυναμισμό στό ἐρώτημα: γιατί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Μονοφυσῖται ἔχουν, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, αἰρετική Χριστολογία. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, τήν ἐτεροδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀποκαλύπτουν ἀγιοπατερικῶς καί ὅσες μελέτες ἐπικρίνουν τίς Κοινές Δηλώσεις, γιά τίς ὁποῖες βλ. στήν ἐπομένη ὑποσημείωσι.

² Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος (1992), ὁ Σεβ. Ναυπάκτου Ἱερόθεος (2004), ὁ Κυρηναίος κυρός Παῦλος (1998), ἡ ἐπὶ τῶν Δογματικῶν συνοδική Ἐπιτροπή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1994), οἱ καθηγηταὶ Νικόλαος Μητσόπουλος (1994), π. Θεόδωρος Ζήσης (1994), Δημήτριος Τσελεγγίδης (2002), Ἀνδρέας Ν. Παπαβασιλείου (2000), ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων "Ὁ Σωτήρ" (1995), ὁ θεολόγος Σταῦρος Μποζοβίτης (1999). Τὸ Ἅγιον Ὅρος μέ πολλὰ κείμενα τῆς Ἱεραῖς Κοινοτήτος καί ἀγιορειτῶν Πατέρων, ὅπως φαίνεται στίς ὑποσημειώσεις πού ἀκολουθοῦν. Ἐπίσης εὐλαβεῖς κληρικοί καί λαϊκοὶ θεολόγοι ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τύπου. Ἰδιαιτέρως μνημονεύουμε τήν ἐπιστολή τοῦ Σεβ. Ἀθανασίου Γιέβτιτς, πρόσφατα δημοσιευμένη στό σερβικό περιοδικό «Teološki Pogledi», τεύχ. 2/2011, στήν ὁποία μέ ἀφορμὴ τὸ ἄρθρο τοῦ Κόπτη κληρικοῦ Πῆτερ Φάρινγκτον «Ἡ ὀρθόδοξι Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας» ἀποδεικνύει τὸν μονοφυσισμὸ τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας. Βλ. ἑλληνική μετάφρασι τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σεβ. Ἀθανασίου μέ τίτλο «Ἡ σεβηριανὴ Χριστολογία εἶναι μονοφυσισμός».

γου και μετά από τόσο πλούσιο διάλογο, ή απουσία από την *Είσαγωγή* αυτής τής έκδόσεως των S.C.O.B.A. και S.C.O.O.C. κάθε αναφορᾶς στον ένδοορθόδοξο διάλογο αποτελεί μια έκπληξι.

Ο π. Thomas FitzGerald πιστεύει ότι ή θεολογική συμφωνία τής Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ περατωθέντος Διαλόγου εἶναι ὀρθή και ὅτι Ὁρθόδοξοι και Ἀντιχαλκηδόνιοι (τούς ὀνομάζει Ἀνατολικούς Ὁρθοδόξους) «*μοιράζονται τήν ἴδια ἱστορική ἀποστολική πίστι, παρά τόν τυπικό χωρισμό γιά περισσότερους ἀπό δεκαπέντε αἰῶνες*» (σελ. 6)³. Μετά από μία ἱστορική και θεολογική ἀναδρομή στά γεγονότα πού σχετίζονται μέ τήν δημιουργία και τήν σταθεροποίησι τοῦ ἀντιχαλκηδονίου σχίσματος (σελ. 8-19), ὁ συγγραφεύς παραθέτει συνοπτικά τήν ἱστορία και τά συμπεράσματα τῶν ἀνεπισήμων διασκέψεων μεταξύ Ὁρθοδόξων και ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων στό πλαίσιο πού δημιούργησε τό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν (σελ. 19-22), και ὀλοκληρώνει τήν μελέτη του μέ ἐκτενέστερη παρουσίασι τῶν θεολογικῶν συμφωνιῶν και τῶν πρακτικῶν προτάσεων πού προέκυψαν ἀπό τίς ἐπίσημες συνελεύσεις τής Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου (σελ. 22-32). Οἱ θετικές ἐκτιμήσεις τοῦ συγγραφέως γιά τόν τρόπο ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας, ὅπως τόν ἔχουν προδιαγράψει οἱ Κοινές Δηλώσεις και οἱ προτάσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς (σελ. 33-36), ἀποτελοῦν τό τελευταῖο και κρισιμώτερο τμήμα τῆς *Είσαγωγῆς*.

Ἐπιστρατεύοντας ὅλες τίς ἐφεδρεῖες τῆς καλῆς μας προαιρέσεως, θέλουμε νά κατανοήσουμε τήν ἔκδοσι τοῦ βιβλίου και τό περιεχόμενο τῆς *Είσαγωγῆς* ὡς ἔκφρασι ἀγωνίας γιά τήν διαιώνισι τοῦ ἀντιχαλκηδονίου σχίσματος, ἀλλά και ὡς ἔκφρασι συμπαθείας πρὸς τούς ἀντιχαλκηδονίους ἀδελφούς πού ἀναζητοῦν τήν ἐνότητα μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία πιεζόμενοι ἀπό τίς δυσβάστακτες συνθηκες διαβιώσεως στό μέσον ἐνός πολυπληθεστέρου και ἐνίστε φανατικοῦ ἀλλοθρήσκου περιβάλλοντος.

Ἐντούτοις πιστεύουμε ὅτι ή ἔνωσις Ὁρθοδόξων και Ἀντιχαλκηδονίων ὑπό τίς προϋποθέσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων δέν θά εἶναι θεοφιλῆς ἔνωσις, καθὼς δέν θά γίνῃ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Πίστει ἀλλά μετά ἀπό θεολογικούς συμβιβασμούς. Ἐπίσης προοιωνίζεται σχίσματα στό ἤδη ἠνωμένο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδῆ διαβλέπουμε ὅτι τό βιβλίο πού ἐξέδωσε ή Μικτή Ἐπιτροπή τῶν

³ Ἀναφέρεται στήν παράγρ. 9 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως (1990): «ἀμφότεροι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τήν αὐτήν αὐθεντικὴν Ὁρθόδοξον Χριστολογικὴν πίστιν και τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν χριστολογικούς ὄρους κατά διάφορον τρόπον. Ἡ κοινὴ αὕτη πίστις και συνεχῆς πιστότης πρὸς τήν ἀποστολικὴν παράδοσιν δέον ὅπως καταστή ή βάση τῆς ἡμετέρας ἐνότητος και κοινωνίας».

Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς ὑπηρετεῖ μία τέτοια ἐπικίνδυνη ἔνωση, μέ τήν εὐλογία καί τήν ἐπιστασία τοῦ σεβαστοῦ μας Καθηγουμένου ἐπιχειροῦμε τόν ταπεινό θεολογικό σχολιασμό πού ἀκολουθεῖ.

Τά σημεῖα τῆς *Εἰσαγωγῆς*, στά ὁποῖα ὀφείλουμε νά στρέψουμε κριτικά τήν προσοχή μας εἶναι τά ἀκόλουθα.

α) Ἡ Ἔκθεσις τῶν Διαλλαγῶν (433), ἡ Ληστρική Σύνοδος (449) καί ὁ «δογματικός Μονοφυσισμός» τοῦ Εὐτυχοῦς.

Ἡ πραγμάτευσις τῶν θεμάτων αὐτῶν γίνεται στίς σελίδες 11-12. Σωστά ἀναφέρεται ὅτι ἡ Ἔκθεσις τῶν Διαλλαγῶν «ὁμιλεῖ γιά τόν Χριστό ὡς ἕνα πρόσωπο ἐκ δύο φύσεων καί σαφῶς ἀντιπαρατάσσεται στήν ἀκραία διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς». Περιγράφεται ἐπίσης ὡς «δογματικός Μονοφυσισμός» ἡ εὐτυχανική διδασκαλία, κατά τήν ὁποῖα «ἡ πλήρης ἀνθρωπότης δέν διατηρεῖται κατά τήν ἔνωση», ἡ «ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ἀπορροφήθηκε ἀπό τήν θεία φύσι» καί «μέ τήν "μία φύσι" τοῦ Χριστοῦ οἱ ὁπαδοί τοῦ Εὐτυχοῦς δέν βεβαιώνουν ἐπαρκῶς τήν ἀκεραιότητα τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου στόν ἕνα Χριστό». Προστίθεται δέ ὅτι οἱ εὐτυχανικές «ἀκραῖες ἀπόψεις κυριάρχησαν σέ μία ἄλλη συνάντησι ἐπισκόπων στήν Ἐφεσο τό 449 ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου» καί ὅτι «οἱ ἐπίσκοποι στήν Χαλκηδόνα ἀπεκήρυξαν τήν σύνοδο τοῦ 449 καί καθήρεσαν τόν πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Διόσκορο γιά τόν ρόλο του σέ ἐκείνη τήν συνέλευσι» (σελ. 12).

Ἀπό τά ἀνωτέρω, γενικῶς ὀρθά, δέν ἀποσαφηνίζονται δύο σοβαρά θέματα: α) ὅτι ἡ Ληστρική Σύνοδος, ἄν καί εἶναι αἰρετική, ἐπειδή ὑποστήριξε μία αἰρετική Χριστολογία, εἶναι ἐν τούτοις μέχρι σήμερα σύνοδος ἀναγνωρισμένη καί τιμωμένη ἀπό τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους καί δυστυχῶς δέν καταδικάζεται ὡς τέτοια ἀπό τοὺς Ὁρθοδόξους θεολόγους στό πλαίσιο τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου· καί β) ὅτι στήν Ληστρική Σύνοδο ὁ Εὐτυχῆς δικαιώθηκε ἀπό τόν Διόσκορο Ἀλεξανδρείας γι' αὐτήν ἀκριβῶς τήν αἰρετική «ἀκραία διδασκαλία», ὅπως ἀποκαλύφθηκε κατά τήν α' συνεδρία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας. Ὁ Διόσκορος δηλαδή καθηρέθη ὡς «τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορος»⁴, «ὀμόδοξος ὢν καί ὀμόφρων Εὐτυχοῦς τοῦ ματαιόφρονος καί αἰρετικοῦ»⁵, ἐπειδή εἶχε ἀπορρίψει τήν Ἔκθεσι τῶν Διαλλαγῶν τοῦ 433 καί εἶχε ὑπεραμυνθῆ μιᾶς μονοφυσικῆς Χριστολογίας. «Ἴδου, τούτου ἐπιλαμβάνομαι· μετά γάρ τήν ἔνωση δύο φύσεις οὐκ εἰσίν», εἶχε διακηρύξει ὁ Διόσκορος, κρινόμενος στήν α'

⁴ Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κατά αἱρέσεων*, 83.

⁵ ACO II, 1, 1, 66.

συνεδρία τῆς Συνόδου⁶. Αὐτή ἡ διαπίστωση δὲν ἔγινε στὴν *Εἰσαγωγή*, ἀλλὰ μᾶς εἶναι πολὺ χρήσιμη γιὰ τὰ περαιτέρω.

β) Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος (451), οἱ θεολογικὲς αἰτιάσεις κατὰ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καὶ ὁ «γλωσσικὸς Μονοφυσιτισμὸς» τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου.

Στὴν *Εἰσαγωγή* γίνεται ἱκανοποιητικὴ ἀναφορά στὴν διδασκαλία καὶ στὴν στάσι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἔναντι τῶν αἱρέσεων τοῦ νεστοριανισμοῦ καὶ τοῦ εὐτυχιανισμοῦ (σελ. 12-15). Ὑποβαθμίζεται ὅμως ἡ δογματικὴ αὐθεντία τοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου, καθὼς παρατίθεται χωρὶς ἐπαρκῆ Ὁρθόδοξο σχολιασμὸ «*ἓνας ἀριθμὸς λόγων*» ποὺ δείχνει ὅτι τόσο ἡ Σύνοδος ὅσο καὶ ἡ Χριστολογία τῆς κατανοήθηκαν διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τῆς καὶ ἀπορρίφθηκαν. Οἱ λόγοι αὐτοὶ πάντως, πέραν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ τους σημασία, δὲν βρίσκουν θεολογικὸ ἔρεισμα γιὰ νὰ στοιχειοθετήσουν κάποια δικαιολογία τῆς ἀντιχαλκηδονίου στάσεως τῶν πολεμίων τῆς Συνόδου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν πρῶτο λόγο, ὅτι ἡ ὀρολογία τῶν «δύο φύσεων» ἔκανε τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους νὰ ἀπορρίψουν τὴν Σύνοδο ὡς νεστοριανή (σελ. 15), ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀπορρίψεως τῆς Συνόδου δὲν ἦταν ζήτημα ὀρολογίας ἀλλὰ πίστεως. Ἦταν ἡ ἄρνησις τοῦ Διοσκόρου νὰ ἀποδεχθῆ τὴν Ἐκθεσι τῶν Διαλλαγῶν, μέ τὴν ὁποία ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Κύριλλος εἶχε διευκρινίσει ὅτι δὲν ἀρνεῖται τὴν φυσικὴ ἑτερότητα ἐν Χριστῷ. Ἡ ἄρνησις τῆς φυσικῆς ἑτερότητος εἶναι θέμα πίστεως, εἶναι μονοφυσιτισμὸς. Ὅπως ἤδη εἶπαμε, γι' αὐτὸν τὸν λόγο στὴν α' συνεδρία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὁ Διόσκορος ἀπεδείχθη «συνήγορος καὶ ὁμόφρων Εὐτυχοῦς».

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν δεῦτερο λόγο (σελ. 16), δηλαδὴ τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ὅτι ἡ ὀρολογία τῶν «δύο φύσεων» ἦταν ἀθέτησις τῆς συνήθους κυριλλεῖου διατυπώσεως «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ Τιμόθεος Αἴλουρος καὶ ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας ἀντέδρασαν στὴν ὀρολογία τῶν «δύο φύσεων» καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Ἐκθέσεως τῶν Διαλλαγῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ ἀπεκήρυξαν καὶ ἀνεθεμάτισαν τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, ἐπειδὴ ἔμειναν προσηλωμένοι σὲ μία μονοφυσιτικὴ παρερμηνεῖα τῆς κυριλλεῖου ἀντινεστοριανῆς ἐκφράσεως

⁶ Περὶ τοῦ ὅτι ἐννοοῦσε τὴν φράσι του μονοφυσιτικά, ἔχουν γραφῆ ἀρκετὰ. Βλ. Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 15 Φεβρ. 1966, τεύχ. 4, σελ. 101-103. Ἱερομ. Λουκᾶ Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἱρεσιάρχαι (Κριτικὴ δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, Ἱερά Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 2003, σελ. 31-78.

«Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη». Ὅπως προφανέστατα ἀποκαλύπτει ἡ ἀντισεβηριανή γραμματεία τῶν ἁγίων Πατέρων, ὁ Σεβήρος κατανοοῦσε ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω κυρίλλειο ἔκφρασι τὸν ἕνα Χριστὸ ὡς «μία σύνθετη φύσις», στὴν ὁποία ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις διακρίνονταν «τῆ θεωρία μόνη»⁷, μὲ χριστολογικὸ περιεχόμενον ἀπολύτως ἀντικυρίλλειο. Ὁ σεβηριανὸς μονοφυσισμὸς, ὅπως ἀνάγλυφα παρουσιάζεται στὴν ἀντιρρητικὴ γραμματεία τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Φωτίου Κων/πόλεως, δὲν εἶναι ἀπλῶς «γλωσσικά» διαφοροποιημένη ἡ κυρίλλειος Χριστολογία ἀλλὰ μία πραγματικὰ ἀντικυρίλλειος, συγχυτικὴ, καὶ γι' αὐτὸ μὲ μονοενεργητικὴ καὶ μονοθελητικὴ προοπτικὴ, Χριστολογία. Οἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ Σεβήρου, εἶναι σύνολο θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων καὶ ὄχι οὐσιωδῶς ὑπαρκτές φύσεις, εἶναι ἰδιότητες συγκεχυμένες σὲ μία σύνθετη φύσι. Τίς δύο αὐτές φύσεις ὁ Σεβήρος «κακούργως» (κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ, PG 91, 40) τίς θεωρεῖ καὶ ὑποστατικὲς ὀντότητες (μία ἰδιοσύστατη καὶ μία "ἐξηρητημένη") ἐνωμένες σὲ μία σύνθετη ὑπόστασι⁸. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ τόσο σημαντικὴ ἀναφορά στὴν συγχυτικὴ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου λείπει ἀπὸ τὴν *Εἰσαγωγή*. Πρόκειται ὅμως γιὰ ἔλλειψι καθοριστικὴ γιὰ τὰ θέματα ποῦ θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν στὴν συνέχεια τοῦ σχολιασμοῦ μας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρίτο λόγο, σχετικὰ μὲ τὴν καθαίρεσι τοῦ Διοσκόρου στὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος καὶ τὴν ὀρθοδοξία τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος (σελ.

⁷ Διεξοδικὴ ἀνάλυσι τοῦ ὅρου «τῆ θεωρία μόνη» ὑπὸ Ὁρθόδοξη (κυρίλλειο) καὶ ὑπὸ σεβηριανὴ σημασία, βλ. ἐν Ἱερομ. Λουκᾷ Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καὶ Σεβήρος...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 151-171. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι κατανοοῦν τὸν ὅρο «τῆ θεωρία μόνη» μὲ σεβηριανὴ ἔννοια, βλ. ἐν Ἱερομ. Λουκᾷ Γρηγοριάτου, *Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishopy περὶ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, 11 Ἰουλίου 2004, σελ. 22 [τὸ πλήρες κείμενον ὑπεβλήθη εἰς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, περίληψις δημοσιεύθηκε στὸ περιοδ. ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ, τεύχ. 37/2004, σελ. 7-12], ὅπου σημειώνεται: «Τὸ σχῆμα καὶ τὸ σχόλιον, τὰ ὁποῖα παρατίθενται εἰς τὴν εἰσηγήσιν τῆς Μόσχας, σελ. 6, καὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Echmiadzin Ἀρμενίας, σελ. 10, [ἡ εἰσηγήσις τῆς Μόσχας καὶ τὸ κείμενον τοῦ Echmiadzin εἶναι δύο ἀπὸ τίς τέσσαρις εἰσηγήσεις τοῦ Μητροπολίτου Bishopy ποῦ κρίνονται στὸ ὡς ἄνω ἄρθρο] δὲν διευκρινίζουν ἂν πρόκειται διὰ σεβηριανὴν ἢ διὰ Ὁρθόδοξον ἐρμηνείαν τοῦ ἐπιμάχου τούτου ὅρου. Ἦτοι, ἂν ὁ νοῦς διὰ φιληξ (ψευδοῦς) ἐπινοίας ἀναπλάσσει δύο φανταστικὰς ἰδιοσυστάτους φύσεις καὶ θεωρεῖ αὐτάς ὡς δύο, ἀνυπάρκτους εἰς τὴν 'πραγματικὴν' κατάστασιν τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, ἢ ἂν δι' ἀληθοῦς ἐπινοίας ἀνασκοπεῖ τὰς ὑπαρκτάς χάρις εἰς τὴν Ὑπόστασιν τοῦ Λόγου δύο ἐνυποστάτους φύσεις».

⁸ Γιά λεπτομερεῖ ἀνάλυσι αὐτῆς τῆς πτυχῆς τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας βλ. ἐν Ἱερομ. Λουκᾷ Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καὶ Σεβήρος...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 119 κ.ἐξ.

16), θέματα που έπικαλούνται οι Άντιχαλκηδόνιοι για να άρνηθοῦν τήν Σύνοδο, ή *Είσαγωγή* στερεΐται παντελῶς τῆς Ὁρθοδόξου προοπτικῆς. Μολονότι «*Ὁ Διόσκορος δέν καθηρέθη δι' αἵρεσιν*», ὅπως ὀρθά λέγεται, ὅμως αὐτό τὸ γεγονός δέν σημαίνει ὅτι ή καταδίκη του εἶναι ἄσχετη μέ τὸ αἰρετικό του φρόνημα. Ἀντιθέτως, ἐπειδὴ ἦταν συνήγορος καί ὁμόφρων τοῦ Εὐτυχοῦς, δέν προσῆλθε νά ἀπολογηθῆ στήν Σύνοδο καί γι' αὐτό καθηρέθη. Αὐτό τὸ τελευταῖο στοιχεῖο, βεβαιωμένο ἀπό τήν ἀντιμονοφυσιτική γραμματεία τῶν ἁγίων Πατέρων ἀλλά δραματικά ἀπόν ἀπό τήν σύγχρονη ἀκαδημαϊκή θεολογική γραμματεία που ἐξυπηρετεῖ τὰ συμπεράσματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, εἶναι ἐπαρκῶς τεκμηριωμένο στήν σύγχρονη βιβλιογραφία⁹. Περιπτώ εἶναι νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἀπό τήν ἴδια τήν συνοδική διαδικασία στήν Χαλκηδόνα ἀποδεικνύεται ἀβάσιμη ή ἐπιφύλαξις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων για τόν Τόμο τοῦ ἁγίου Λέοντος, ἐφ' ὅσον ή κατ' ἀρχήν ἀμφισβητούμενη ἀπό τοὺς πατέρας τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας ὀρθοδοξία τοῦ Τόμου ἐπιβεβαιώθηκε καί ἐπικυρώθηκε μέ τίς ὑπογραφές τους βάσει τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Καί αὐτή ή τελευταία παρατήρησις δέν ἔχει καταχωρηθῆ στήν *Είσαγωγή*.

Ὅσον ἀφορᾷ τόν τέταρτο λόγο, που ἀναφέρεται στήν ἀπόρριψι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας ὑπό τῶν ἀκραίων «δογματικῶν Μονοφυσιτῶν» [τῶν εὐτυχιανιστῶν, ἐννοεῖται, σέ ἀντίθεσι πρὸς τοὺς «γλωσσικούς Μονοφυσιτάς» τῆς σεβηριανῆς ἀντιχαλκηδονίου παρατάξεως], ἐπειδὴ δῆθεν ή Σύνοδος ἐξετράπη σέ νεστοριανισμό (σελ. 16), εἶναι χρήσιμο νά ἐπισημάνουμε ὅτι τόσον οἱ «ἀκράϊοι» ὅσο καί οἱ «μετριοπαθεῖς» Μονοφυσιῖται ἐκείνης τῆς μεταχαλκηδονίου περιόδου, ἂν καί διαφωνοῦσαν σέ σημαντικά χριστολογικά θέματα καί ἀλληλοαναθεματίζονταν (π.χ. σεβηριανοί καί ἰουλιανισταί), συμφωνοῦσαν σέ ἓνα: στόν μονοφυσιτισμό, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἔβλεπαν νεστοριανισμό στήν διδασκαλία τῆς Συνόδου. Παραδέχονταν μία φύσι στόν Χριστό, εἴτε διατηρουμένων τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (σεβηριανοί) εἴτε ἐξαφανιζομένων λόγω τῆς ἀσυγκρίτου ὑπεροχῆς τῆς θείας φύσεως (ἰουλιανισταί). Τοῦτου δεδομένου, οἱ λεγόμενοι στήν *Είσαγωγή* «*γλωσσικοί Μονοφυσιῖται*» (δηλαδή οἱ σεβηριανοί) δέν πρέπει, ἐπειδὴ εἶναι μετριοπαθεῖς σέ σχέσι μέ τοὺς λεγομένους «δογματικούς Μονοφυσιῖτες», νά ἀπαλλάσσωνται ἀπό τόν οὐσιώδη χαρακτηρισμό τους «Μονοφυσιῖται».

⁹ Ἀναίρεσι τοῦ ἰσχυρισμοῦ, ὅτι ὁ Διόσκορος κατεδικάσθη μόνο για κανονικούς λόγους, βλ. ἐν Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2005, σελ. 43 κ.ἐξ.

Άναφορικῶς, τέλος, πρὸς τοὺς πολιτικούς, πολιτιστικούς καὶ γεωγραφικούς παράγοντες πού ὠδήγησαν πολλοὺς λαοὺς νά ἀπορρίψουν τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος (σελ. 16-17), ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι: πρῶτον, ὅσο καὶ ἂν αὐτοὶ οἱ παράγοντες λειτουργοῦν ὡς ἐλαφρυντικὸ γιὰ τὴν ἀντιχαλκηδόνια στάσι τῶν λαῶν «*πού ζοῦσαν στίς νότιες καὶ ἀνατολικές ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας*» (σελ. 17), δέν πρέπει ἐν τούτοις ἡ Σύνοδος νά ἐπιφορτίζεται μὲ εὐθύνη γιὰ τὴν ἔκπτωσί τους ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία, καὶ δεύτερον, ἓνα αἰρετικὸ φρόνημα ἐν τέλει ἐπιβλήθηκε σέ αὐτοὺς τοὺς λαοὺς, ἀνεξαρτήτως ἢ καὶ λόγω τῶν παραγόντων αὐτῶν, τὸ ὁποῖο διατηρήθηκε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἡ ἀναφορά τῆς *Εἰσαγωγῆς* στὴν ἱστορία τῆς περιόδου πού ἀκολούθησε τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος (σελ. 17-19) εἶναι πολὺ προβληματική, σχεδὸν χαρίζεται στοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους, ἀλλὰ κυρίως δέν θεμελιώνεται στὴν συνοδική καὶ πατερική Παράδοσι. Συγκεκριμένα, πουμενά δέν μαρτυρεῖται (παρὰ μόνον ἐκτιμᾶται στίς μονογραφίες πού κατὰ τὸν 20όν αἰῶνα ἐξυπηρέτησαν τὴν Ὁρθοδοξο-ἀντιχαλκηδόνια προσέγγισι) ὅτι ἡ Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδος συγκλήθηκε γιὰ νά ἄρη τὸ ἀντιχαλκηδόνιο σχίσμα. Ὁ στόχος τῆς Συνόδου, πού σαφῶς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ κείμενα, εἶναι νά ἀπαλλαγῆ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς τῆς ἐποχῆς¹⁰. Αὐτοὶ ἦσαν ἀφ' ἑνός οἱ ὑποστηρικταὶ τῶν Τριῶν Κεφαλαίων πού παρερμήνευαν τὸ «ἐν δύο φύσεσι», καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ μονοφυσῖται πού παρερμήνευαν συγχυτικῶς τὴν κυρίλλειο φρασεολογία «ἐκ δύο φύσεων» καὶ «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», δηλαδή οἱ ὑποστηρικταὶ δύο Χριστολογιῶν ἀπολύτως ξένων πρὸς τὴν Χριστολογία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Στὰ Πρακτικά τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικάζονται ὅσοι δέν ἀποδέχονται τίς τέσσερις προγενέστερες Οἰκουμενικῆς Συνόδους¹¹. Πρόκειται γιὰ σαφῆ καταδίκη τῶν σεβηριανῶν πού ἤδη ἀπὸ τὸ 536 εἶχαν ἀναθεματισθῆ ὡς αἰρετικοὶ ἀπὸ τίς τοπικὲς συνόδους τῆς Κων/πόλεως καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ μαρτυροῦν ὅτι εἶναι ἀνακόλουθοι πρὸς τὴν Ἱστορία ὅσοι κατὰ τὸν περατωθέντα Θεολογικὸ Διάλογο ἐρμήνευσαν τὴν Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδο ὡς τάσι δικαίωσης τῶν Ἀντιχαλκηδόνιων καὶ τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας.

Ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος δέν μπορεῖ νά συνδυασθῆ μὲ κάποια τάσι θεραπείας τοῦ ἀντιχαλκηδόνιου σχίσματος, ὅπως λέγεται στὴν *Εἰσαγωγή* (σελ.

¹⁰ Μελετίου Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενική Σύνοδος*, Ἀθῆναι 1985, σελ. 120-121.

¹¹ Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδόνιων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, Ἁγιον Ὄρος 1996, σελ. 68-69.

17). Αντιθέτως, ή μονοθελητική κίνησης ήταν μία τάσις άνορθόδοξου θεραπείας του σχίσματος. Μέ την καταδίκη του Μονοθελητισμού και του Μονοενεργητισμού ή ΣΤ' Οίκουμενική Σύνοδος κατεδίκασε (και όνομαστί στον Όρο της) τον Σεβήρο Άντιοχείας και την αίρετική του διδασκαλία, τής όποίας καρπός ήταν οι άνωτέρω αίρέσεις του 7^{ου} αιώνας. Η μαρτυρία ότι Άρμένιοι έπίσκοποι συμμετείχαν στην ΣΤ' Οίκουμενική Σύνοδο δέν είναι λόγος νά ύποστηρίζεται στην *Είσαγωγή* κάποιος συμφιλιωτικός δήθεν ρόλος τής ΣΤ' Οίκουμενικής Συνόδου μεταξύ Όρθόδοξων και μονοφυσιτών Άρμενίων (σελ. 17). Σέ αυτή την άγια Σύνοδο δέν έκπροσωπήθηκαν άρμενικές έπαρχίες που τελούσαν υπό την δικαιοδοσία των μονοφυσιτικών συνόδων τής άνατολικής Άρμενίας αλλά δυτικές έπαρχίες που είχαν ένταχθή στην Όρθόδοξο Έκκλησία μέσω προσφάτων τότε ένωτικών διαπραγματεύσεων¹². Η διατύπωση δέ του α' Κανόνος τής Πενθέκτης συγκεφαλαιώνοντας την αύτοσυνειδησία τής Έκκλησίας καθορίζει άπολύτως και άναμφιβόλως ότι ο Διόσκορος Άλεξανδρείας ήταν αίρετικός κατά κυριολεξίαν, δηλαδή είχε συγχυτικό χριστολογικό φρόνημα: «των ιερών τής Έκκλησίας περιβόλων έξήλασε ... Νεστόριον και Διόσκορον, τον μέν τής διαιρέσεως, τον δέ τής συγχύσεως ύπερασπιστήν τε και πρόμαχον, τους έκ διαμέτρου τής άσεβείας προς έν έκπεπτωκότας άπωλείας και άθεότητος βάραθρον».

Ό Όρος κατόπιν τής Ζ' Οίκουμενικής Συνόδου ύπήρξε καταπέλτης κατά των αίρεσιάρχων Διοσκóρου και Σεβήρου.

Οι μνημονευόμενες στην *Είσαγωγή* ένωτικές προσπάθειες του 9^{ου} αιώνας επί Μεγάλου Φωτίου και του 12^{ου} αιώνας επί Άλεξίου Κομνηνού (σελ. 18) έφεραν πράγματι τίς δύο πλευρές στα πρόθυρα τής συμφιλίωσης, όπως σημειώνει ο συγγραφέυς, αλλά επίσης απέκάλυψαν περιτράνως την συγχυτική Χριστολογία των Άρμενίων και των Συροϊακωβιτών, την όποίαν ένούμενοι μέ την Έκκλησία έπρεπε νά έγκαταλείψουν¹³.

Η παρατήρησης τής *Είσαγωγής* ότι, παρά τίς άλληλοκατηγορίες για «δυοφυσιτισμό» και «μονοφυσιτισμό», «*άμφότερες οι οίκογένειες των Όρθόδοξων(!) έκκλησιών τιμοῦσαν τον άγιο Κύριλλο Άλεξανδρείας και όμολογοῦσαν τίς χριστολογικές του διδασκαλίες*» (σελ. 18), δέν έκφράζει την Όρθόδοξη αύτοσυνειδησία. Η διδασκαλία του άγίου Κυρίλλου διατηρήθηκε μόνο στην

¹² Άρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τής Ι. Μονής Όσίου Γρηγορίου, *Η "ιδεολογική" όρθόδοξία των Άντιχαλκηδονίων. Άπάντησις σε άπόψεις του καθηγητου κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, έκδ. Ίερās Μονής Όσίου Γρηγορίου, Άγιον Όρος 2005, σελ. 40. Βλ. και Πρωτοπρ. π. Θεοδώρου Ζήση, Ό Μέγας Φώτιος και ή ένωση των Άρμενίων μέ την Όρθόδοξη Έκκλησία, *Πρακτικά ΙΕ' Θεολογικού Συνεδρίου «Μέγας Φώτιος»*, Ίερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης 1995, σελ. 584-585.

¹³ Άρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τής Ι. Μονής Όσίου Γρηγορίου, *ένθ' άνωτ.*, σελ. 41-42.

Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, ἐνῶ ἡ ὑποστηριζομένη ἀπὸ τοὺς σεβηριανούς ὡς κυρίλλεια Χριστολογία εἶναι στήν πραγματικότητα ἡ μονοφυσικὴ παρερμηνεία τῆς. Ἡ ὑμνολογικὴ ἀναφορὰ τῆς Ἀκολουθίας τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (13-19 Ἰουλίου) εἶναι ἀφοπλιστικὴ: «Αἱ δύο ἐπιστολαί, Κυρίλλου αἱ πρὸς τὸν Σούκενσον, ἀποσταλεῖσαι ποτέ, Ἐώας τὸν πρόεδρον, ἐλέγχουσιν ἅπασαν, τὴν Σεβήρου πλάνην, εὐσεβῶς Χριστὸν κηρύπτουσαι», καὶ «Ὁ Κύριλλος τὸν Χριστὸν, κηρύπτει ἐν δύο φύσεσι, καὶ ἐνεργείαις διπταῖς, Σεβήρου τὴν αἴρεσιν, τοῦ ἄνου τρεπόμενος· διὸ πάντες τούτου, τοῖς διδάγμασιν ἐμμένοντες».

Ἐπίσης ἡ παρατήρησις ὅτι «ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἀρχικὰ ἀκολούθησε μία πολιτικὴ συμφιλίωσιν στὰ 610» (σελ. 19), δὲν εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν Ὁρθόδοξον ἀνάγνωσι τῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ ἐπηρασμένη ἀπὸ τὴν ἀντιχαλκηδόνια ἐκδοχὴ τῆς. Ἡ ἐνωτικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἡρακλείου ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Σεργίου στὸν θρόνον τῆς Κων/πόλεως στὰ 610 εἶχε ὡς γνώμονα τὴν μονοθελητικὴν ἰδέαν καὶ ὠδήγησε στὸν μονοθελητισμό. Οἱ Ὁρθόδοξοι δὲν δικαιούμεθα νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ ἐνωτικὴν πολιτικὴν, ὡσὰκις ἡ ἐνωσις δὲν προβλέπεται νὰ θεμελιώνεται ἐπὶ τὴν ἀποστολικὴν Πίστιν, ἡ ὁποία ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ Χριστολογία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀνεπτυγμένη μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ δύο θελήσεων καὶ δύο ἐνεργειῶν.

γ) Ἡ περίοδος τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων (1964-1979).

Στὸ πλαίσιο τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξαν «ἀξιόλογες εὐκαιρίες σέ θεολόγους τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ συναντηθοῦν καὶ νὰ συζητήσουν θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος», ὅπως σημειώνει ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τὴν *Εἰσαγωγή* (σελ. 19). Τὸ δυστύχημα ὅμως εἶναι ὅτι οἱ μετέχοντες σέ αὐτὰς τίς συζητήσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀξιόλογοι Ὁρθόδοξοι θεολόγοι (π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, π. Δημήτριος Στανιλόαε, π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, καθηγητὴς Ἰω. Καρμίρης), διεπνέοντο ἀπὸ ἐνθουσιασμόν ποὺ τελικῶς ἀπέβη εἰς βάρος τῶν προσδοκιῶν τοῦ Διαλόγου. Τὰ λάθη ποὺ ἔγιναν ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων σέ αὐτὸν τὸν ἀνεπίσημον διάλογον ἔχουν ἐπαρκῶς καταδειχθῆ¹⁴. Θὰ παραθέσουμε ἐνδεικτικῶς τὴν κρίσιν τοῦ κα-

¹⁴ Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 1 Δεκεμβρίου 1965, τεύχ. 25 σελ. 598-601. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν ἦσαν καὶ δὲν εἶναι Ὁρθόδοξοι (Ἀπάντησις εἰς μελέτην τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδου ὑποστηρίζοντος τὴν ἀντίθετον ἄποψιν)*, περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ τεύχ. 2/1999, σελ. 127-135 καὶ τεύχ. 3/1999, σελ. 253-262. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ "ἰδεολογικὴ" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, ἔκδ.

θηγητοῦ Παν. Τρεμπέλα γιά ἓνα ἀπό τά πολλά λάθη: «Ὁ συνάδελφος κ. Καρμίρης ἀνέπτυξε πολύ λαμπρά τό θέμα του, ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι οἱ πρὸς οὓς ἀπηυθύνετο θά ἦσαν ἄκροισι Μονοφυσῖται. Αὐτοὶ ὅμως ἦσαν Σεβηριανοὶ καὶ Μονοθεληταί, ὅ,τι δὲ ἀνέπτυσσε ὁ κ. Καρμίρης, δὲν τὰ ἡμφεσβήτουν, ἀλλὰ τὰ ἐδέχοντο ἐκ προτέρου (...) Τρία σημεῖα θά τοὺς ἔθιγαν οὐσιαστικῶς. 1) Ἡ παραδοχὴ τῶν τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἧτοι Δ', Ε', ΣΤ' καὶ Ζ'. Εἰς τό σημεῖον αὐτό, ὡς εἴπομεν, πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἐδείχθησαν ἐλαστικοί. 2) Οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ Διοσκόρου ὡς αἰρετικοῦ καὶ τῆς συνόδου τοῦ 449 ὡς ληστρικής. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο οἱ ἡμέτεροι ἐδείχθησαν ὑπὲρ τό δέον ἀβρόφρονες. 3) Ὁ μέγας κόμβος ἦτο ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν ἐκφράσεων "ἐν ἐννοίαις", "τῆ ἐπινοίᾳ", "τῆ θεωρίᾳ μόνῃ", ὁ ὁποῖος οὐ μόνον ἀπεφεύχθη, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῆς συγχύσεως ἀπεσκοτίσθη. Ἐσημειώθησαν δὲ ἀνεπιγνώστως ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὁμολογίαι κατὰ πάντα Μονοενεργητικαὶ καὶ Μονοφυσιτιζούσαι, προκαλέσασαι τὰς θριαμβευτικὰς ἐκδηλώσεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων»¹⁵.

Βασικὸ πρόβλημα τῶν ἀνεπισήμων Διασκέψεων εἶναι ὅτι πραγματοποιήθηκαν ἔξω ἀπὸ τὰ ἀσφαλῆ Ὁρθόδοξα ἐκκλησιολογικὰ πλαίσια. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συναγάγη κάποιος ταυτότητα χριστολογικῆς διδασκαλίας μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων (βλ. σελ. 21), ἐφ' ὅσον ἔχουν ἐκφωνηθῆ ἀναθέματα τριῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κατὰ τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου, Σεβήρου κ.λπ., τοὺς ὁποῖους οἱ συνδιαλεγόμενοι Ἀντιχαλκηδόνιοι παραδέχονται ὡς μεγίστους διδασκάλους των. Τὰ λάθη πού ἔγιναν στὶς ἀνεπίσημες Διασκέψεις ἐπηρέασαν ἀποφασιστικὰ καὶ τὴν πορεία τοῦ μετέπειτα ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου. Οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐμπιστεύθηκαν τὴν θεολογικὴ αὐθεντία τῶν θεολόγων πού μετεῖχαν στὸν ἀνεπίσημο διάλογο, καὶ τό γεγονός αὐτό ἐπηρέασε τίς θεολογικὲς ἐξελίξεις σέ δύο τουλάχιστον ση-

Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2005, σελ. 36-43. Τοῦ αὐτοῦ, *Περὶ τῆς «ὀρθοδοξίας» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Δευτέρα ἀπάντησις στὸν καθηγητὴ κ. Γεώργιο Μαρτζέλο*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τ. 78/2007, σελ. 511. Ἐπίσης, Ἱερομ. Λουκᾶ Γρηγοριάτου, Ὁ σύγχρονος Διάλογος Ὁρθόδοξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, στὸν τόμο *Ὁρθόδοξια καὶ Αἵρεση (Πρακτικὰ Ἡμερίδας 22 Σεπτεμβρίου 2001)*, ἔκδ. Ἱεροῦ Κοινοβίου Ὁσίου Νικοδήμου, Γουμένισσα 2009, σελ. 137-138, ὑποσημ. 11. Καὶ τοῦ αὐτοῦ, *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι (Κριτικὴ δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, Ἱερὰ Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2003, σελ. 116, ὑποσημ. 54.

¹⁵ Παν. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν...*, ἔνθ' ἄνωτ., 15 Ἰανουαρίου 1966, τεύχ. 2, σελ. 44.

μεία: στήν διακήρυξι τῆς ἴδιας δῆθεν χριστολογικῆς πίστεως καί ἀποστολικῆς παραδόσεως καί στήν πρότασι γιά ἄρσι τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων¹⁶.

Ἡ *Εἰσαγωγή*, ἀναφερομένη στήν Ἐγκύκλιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπί τῇ 1500ῃ ἐπετείῳ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μνημονεύει τήν ἔκφρασι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ ὁποία δῆθεν ἀναγνωρίζει τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους ὡς Ὀρθοδόξους. Ἡ ἔκφρασις αὐτή στήν ἀγγλική ἔχει ἀποδοθῆ ὡς ἐξῆς: «*αὐτοί που δέν δέχθηκαν τήν ὀρολογία τῆς Χαλκηδόνας, ἦσαν ἐντούτοις καθ' ὅλα Ὀρθόδοξοι*» (those who did not accept the terminology of Chalcedon were nevertheless Orthodox in all things), σελ. 20. Πρόκειται γιά σοβαρό μεταφραστικό λάθος. Ἡ ἑλληνική διατύπωσις εἶναι: «Αἰγυπτιακοί, οἱ καί Σχηματικοί, μονοφυσῖται, οἱ προφάσει τοῦ ἐν Χαλκηδόνι συντάγματος τοῦ τόμου ἀποσχίσαντες τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ... τὰ δέ ἄλλα πάντα Ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» (*Περί Αἰρέσεων*, 83), ἡ ὁποία σαφῶς καταμαρτυρεῖ ἕτεροδοξία σέ ἐκεῖνο τό σημεῖο τῆς ἀντιχαλκηδονίου διδασκαλίας ποῦ ἐπέφερε τήν ἀπόσχισί τους ἀπό τήν Καθολική Ἐκκλησία, δηλαδή τήν σεβηριανή μονοφυσική τους Χριστολογία. Τό ζήτημα τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως ἔχει ἀπασχολήσει σοβαρά τόν ἐνδοορθόδοξο διάλογο¹⁷.

δ) Οἱ θεολογικές διακηρύξεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

Ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀνάπτυξις τῶν θέσεων καί τῶν προτάσεων τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς στίς σελ. 22-32 τῆς *Εἰσαγωγῆς*. Τό ἐνδιαφέρον ἔγκειται στήν βεβαιότητα τοῦ συγγραφέως γιά «*τό γεγονός ὅτι οἱ [Κοινές] Δηλώσεις ἀποτελοῦν μία ἀκριβῆ καί ἀδιαφιλονίκητη διαβεβαίωσι περί τῆς κοινῆς πίστεως, τήν ὁποία μοιράζονται οἱ Ὀρθόδοξοι καί οἱ Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι*» (σελ. 22). Ἐμεῖς διερωτώμεθα γιατί πρέπει νά συνεχίζεται¹⁸ ἡ προβολή τῶν συμφωνιῶν καί τῶν προτάσεων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ

¹⁶ Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ θεολογικός διάλογος μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000, σελ. 84-94.

¹⁷ Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθόδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2005, σελ. 26-34. Τοῦ αὐτοῦ, *Περί τῆς «ὀρθόδοξίας» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Δευτέρα ἀπάντησις στόν καθηγητή κ. Γεώργιο Μαρτζέλο*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τ. 78/2007, σελ. 520-527.

¹⁸ Γράφουμε «συνεχίζεται», διότι ἡ *Εἰσαγωγή* συμφωνεῖ κατά τό περιεχόμενο μέ τό παλαιότερο ἄρθρο τοῦ συγγραφέως: «Towards the Reestablishment of Full Communion: The Orthodox – Oriental Orthodox Theological Dialogue», *Greek Orthodox Theological Review* 36:2 (1991), pp. 169-188, παρ' ὅτι ἕκτοτε ἔχουν δημοσιευθῆ καί εὐρύτατα συζητηθῆ δεκάδες μελέτες καί ἄρθρα μέ τεκμηριωμένη κριτική τῶν Κοινῶν Δηλώσεων.

Θεολογικοῦ Διαλόγου, χωρίς νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἀντιρρητική βιβλιογραφία, χωρίς νά γίνεται ὁ παραμικρός (ἀρνητικός ἔστω) ὑπαινιγμός στίς δεκάδες μελετῶν καί ἄρθρων πού ἀπορρίπτουν τεκμηριωμένα τὰ συμπεράσματα τοῦ Διαλόγου. Κατανοοῦμε ὅτι στήν περίπτωσι αὐτή δέν θά ἦταν δυνατόν μία τέτοια μελέτη, ὅπως ἡ *Εἰσαγωγή*, νά περιληφθῆ σέ ἓνα βιβλίον πού ἐκδίδεται μέ τήν φροντίδα τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς (S.C.O.B.A. καί S.C.O.O.C.), ἀλλά ἡ δική μας εὐθύνη εἶναι νά δείξουμε γιατί δέν συμφωνοῦμε μέ τίς θέσεις τοῦ συγγραφέως. Στήν συνέχεια θά ἀναφερθοῦμε στά ἐπί μέρους σημεῖα τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, τὰ ὁποῖα πραγματεύεται ἡ *Εἰσαγωγή*.

δ1) Ἡ κοινή ἀποστολική πίστις.

Ὁ συγγραφεύς τῆς *Εἰσαγωγῆς* σημειώνει: «*Τό σημαντικότερο εἶναι ὅτι οἱ [Κοινές] Δηλώσεις διαβεβαιώνουν μέ κάθε ἐπισημότητα ὅτι ἀμφότερες οἱ οἰκογένειες ἐκκλησιῶν μοιράζονται τήν ἴδια πίστι*» (σελ. 22). Παραθέτει τὸ ἀντίστοιχο ἀπόσπασμα ἀπό τήν Α' Κοινή Δήλωσι (παραγρ. 1-2) καί τὸ ἐπιβεβαιώνει μέ τήν παράθεσι ἀποσπασμάτων ἀπό τήν Β' Κοινή Δήλωσι (παραγρ. 1 καί 2), πού καταδικάζουν τήν εὐτυχιανή καί νεστοριανή αἵρεσι (σελ. 23). Ἔχει ὅμως παρατηρηθῆ καί ἀρκούντως ἀναπτυχθῆ ὅτι ἡ καταδίκη τοῦ εὐτυχιανισμοῦ καί τοῦ νεστοριανισμοῦ δέν ἐξασφαλίζει στούς Ἀντιχαλκηδόνιους τήν Ὁρθοδοξία, ἐφ' ὅσον δέν ἀπαρνοῦνται τόν σεβηριανό μονοφυσισμὸ τους¹⁹. Ἡ μετὰ τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ἐναντίον τους κατηγορία τῶν ἀγίων Πατέρων γιά εὐτυχιανισμό καί μονοφυσισμὸ, παρότι εἶχαν καταδικάσει τόν Εὐτυχή (βλ. σελ. 23), εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένη²⁰. Ὑπὸ τήν ἔννοια αὐτή εἶναι ἀκατανόητη ἡ ἄποψις ὅτι «*αὐτές οἱ ἀτυχεῖς καί ἀνακριβεῖς ὑπόληψις [ένν. οἱ ἀλληλοκατηγορίες ἐπὶ μονοφυσισμῶ καί νεστοριανισμῶ] ἦσαν συχνά ἡ βᾶσις γιά τὰ ἀναθέματα πού ἀντηλλάγησαν κατά τήν περίοδο μετὰ τήν Χαλκηδόνα*» (σελ. 23-24). Ἐάν πράγματι εἶναι ἀτυχῆς καί ἀνακριβῆς ὑπόληψις ἡ κατηγορία κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἐπὶ νεστοριανισμῶ, ἡ κατηγορία τῶν ἀγίων Πατέρων κατὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐπὶ μονοφυσισμῶ καί εὐτυχιανισμῶ πρέπει νά εἶναι ἀπολύτως κατανοητή καί νά θεωρῆται ἀκριβῆς, ὅπως ἔχει θεολογικῶς ὑποστηρι-

¹⁹ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Ὁ σύγχρονος Διάλογος Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 147.

²⁰ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καί Σεβήρως, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι (Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 2003, σελ. 79 κ. ἐξ.

χθῆ²¹. Οἱ ἅγιοι Πατέρες δὲν ἦσαν ἄδικοι οὔτε ὑπερβολικοὶ ἔναντι τῶν αἱρέσεων²².

Μέ παραπομπές στήν παράγρ. 8 τῆς Α' Κοινῆς Δηλώσεως καί στήν παράγρ. 3 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως ὁ συγγραφεύς τῆς *Εἰσαγωγῆς* ἐπαναλαμβάνει καί τονίζει τόν ἰσχυρισμό τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, ὅτι ἀμφότερες οἱ οἰκογένειες τῶν ἐκκλησιῶν κατανοοῦν μέ τόν ἴδιο τρόπο τήν ὑποστατική ἔνωση τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος στό μοναδικό θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί ὅτι καταδικάζουν ὄχι μόνο τόν εὐτυχανισμό ἀλλά καί τόν μονοθελητισμό (σελ. 24). Πρόκειται ὁμως γιά ἐσφαλμένο ἰσχυρισμό. Ἡ ὑποστατική ἔνωσις, κατά τήν Ὁρθόδοξο Χριστολογία, εἶναι ἔνωσις οὐσιωδῶς ὑπαρκτῶν καί ἀριθμουμένων φύσεων (θεότητος καί ἀνθρωπότητος), ἐνῶ κατά τήν ἀρχαία σεβηριανή²³ καί κατά τήν σημερινή²⁴ ἀντιχαλκηδόνια Χριστολογία εἶναι ἔνωσις θείων καί ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων σέ *μία σύνθετη θεανθρώπινη φύσι* ἢ (περιέργως καί ἀκατανοήτως²⁵) ἔνωσις θεότητος καί ἀνθρωπότητος, ὑποστατικῶς ὑπαρχουσῶν, σέ μία σύνθετη ἐκ δύο ὑποστάσεων ὑπόστασι.

Ὅσον ἀφορᾷ τόν ἰσχυρισμό ὅτι οἱ Κοινές Δηλώσεις ἀπορρίπτουν τόν μονοθελητισμό, ἐπειδή ἀναφέρονται σέ θεία θέλησι καί ἀνθρώπινη θέλησι ποῦ ἀνήκουν στίς ἀντίστοιχες φύσεις, οἱ ὁποῖες ἐνώθηκαν ἀχωρίστως καί ἀσυγχύτως, ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἰσχυρισμός αὐτός εἶναι ἀστήρικτος. Ὁ μονο-

²¹ Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2005, σελ. 54-58. Ἐπίσης, τοῦ αὐτοῦ, *Περί τῆς «ὀρθοδοξίας» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Δευτέρα ἀπάντησις στόν καθηγητή κ. Γεώργιο Μαρτζέλο*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τ. 78/2007, σελ. 505-508.

²² Παν. Μπούμη, *Περί Ἀντιχαλκηδονίων, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καί νεωτέρων Διατριβῶν*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ τ. 77/2006, σελ. 273. Τοῦ αὐτοῦ, *Ὁ παρανοημένος καί παρεξηγημένος ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ τ. 79/2008, σελ. 42-50. Βλ. καί Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Περί τῆς «ὀρθοδοξίας» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 508.

²³ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἱρεσιάρχαι (Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, Ἱερὰ Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2003, σελ. 124-151.

²⁴ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικά παρατηρήσεις ἐπί τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέττης κ. Bishopy περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, 11 Ἰουλίου 2004, σελ. 9-17.

²⁵ Τό «ἀκατανοήτως» εἶναι σχῆμα λόγου. Εἶναι ἀπολύτως κατανοητή ἡ νεστοριανίζουσα θεώρησις τῶν φύσεων στό σεβηριανό σύστημα, στήν ὁποία κατέληξε ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας μετά τήν διαμάχη του μέ τόν Σέργιο Γραμματικό καί τούς λοιπούς ἀκράιους μονοφυσίτες. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἐγνώριζε τό ζήτημα καί ἤλεγχε τήν «κακουργία» τοῦ Σεβήρου, PG 91, 40-41.

θελητισμός δέν ἀποβάλλεται μέ τήν ἀπλή παραδοχή ὅτι οἱ φύσεις ἔχουν πηγαία θέλησι καί ἐνέργεια (εἶναι βεβαίως ἐπαινετή ἡ πρόοδος τῶν σημερινῶν Ἀντιχαλκηδονίων, οἱ ὁποῖοι παραδέχθηκαν φυσική θέλησι καί φυσική ἐνέργεια στήν φύσι, παρά τήν ρητή ἀντίθεσι τῶν ἀρχαίων διδασκάλων των), ἀλλά καί μέ τήν ταυτόχρονη παραδοχή ὅτι ἡ σύνθετος ὑπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου ἔχει μετά τήν ἔνωσι δύο θελήσεις καί δύο ἐνέργειες, ἐκεῖνες ἀκριβῶς πού ἔχουν πηγαίως καί συνεισφέρουν κατά τήν ἔνωσί τους ἡ θεότης καί ἡ ἀνθρωπότης. Διότι ἡ θέλησις καί ἡ ἐνέργεια καί ἐν τῇ ἐνώσει τῶν φύσεων παραμένουν ἰδιότητες φυσικές. Ἐν Χριστῷ δέν ὑπάρχει ὑποστατικόν, προσωπικόν, θέλημα. Μία ἀξιόλογη προσπάθεια τοῦ Κόπτου Μητροπολίτου Δαμιέπτης Μπισοῦ νά ὑπερβῆ τόν σκόπελο αὐτό δέν μπόρεσε νά ὀδηγήσῃ τήν σύγχρονη ἀντιχαλκηδόνια Χριστολογία στήν οὐσιαστική ἀπόρριψι τοῦ μονοθελητισμοῦ²⁶.

δ2) Ἡ κοινή ὁρολογία.

Ὁ συγγραφεύς τῆς *Εἰσαγωγῆς* πιστεύει ὅτι «*ἂν καί οἱ Κοινές Δηλώσεις δέν ἀσχολοῦνται εὐθέως μέ τήν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἕνα μέρος τῆς σπουδαίας ὁρολογίας πού χρησιμοποιήθηκε στήν Σύνοδο, τὸ μοιράζονται καί οἱ δύο παραδόσεις*», καί πρὸς ἐπίρρωσιν αὐτοῦ παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπὸ τήν παράγρ. 10 τῆς Α' Κοινῆς Δηλώσεως, στό ὁποῖο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δύο πλευρῶν ὑποστηρίζουν ὅτι τὰ τέσσερα ἐπιρρήματα πού περιγράφουν τὸ μυστήριον τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως (δηλαδή *ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καί ἀδιαιρέτως*) ἀνήκουν στήν κοινή τους παράδοσι (σελ. 24). Αὐτό ὅμως δέν εἶναι σωστό. Οἱ λέξεις ἀπὸ μόνες τους δέν ἀρκοῦν νά περιγράψουν ὀρθά τήν πίστι, διότι ὑπεισέρχεται τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς *ὁμωνυμίας*. Ἐν προκειμένῳ τὸ ἐπιρρήμα «ἀσυγχύτως» ἔχει ἄλλο περιεχόμενο στήν Ὀρθόδοξη Χριστολογία καί ἄλλο στήν σεβηριανή: «Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς ἀμφισβητεῖ τὸ *ἀσυγχύτως* τοῦ Σεβήρου, ὅπως ὁ ἅγιος Κύριλλος τὸ *ἀδιαιρέτως* τοῦ Νεστορίου, καί ὁμιλεῖ γιὰ ἀφανισμό τῶν φύσεων ἐξ αἰτίας τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως»²⁷. Οἱ ἴδιες λέξεις δίνουν ἄλλο περιεχόμενο στό

²⁶ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τεσσάρων εἰσηγήσεων τοῦ Μητροπολίτου Δαμιέπτης κ. Bishop περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, 11 Ἰουλίου 2004, σελ. 17-22.

²⁷ Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθόδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 2005, σελ. 56-57. Βλ. καί Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καί Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι (Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 2003, σελ. 43-44.

μυστήριο τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως, ἀναλόγως τῶν θεολογικῶν προϋποθέσεων. Ὁ λόγος ποῦ κάνει «*τούς θεολόγους* [ἐνν. ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν] *νά αἰσθάνωνται ἄνετα παραθέτοντας ὅρους ποῦ εἶναι τόσο κεντρικοί γιά τήν δογματική διατύπωση αὐτῆς τῆς συνόδου* [ἐνν. τῆς Χαλκηδόνος]», ὅπως σημειώνει ὁ συγγραφεύς (σελ. 25), εἶναι ἀκριβῶς αὐτός: ὅτι κάθε πλευρά ἐννοεῖ τήν ὑποστατική ἔνωση μέ τόν δικό της τρόπο! «*Οἱ θεολόγοι δείχνουν ὅτι ἀμφοτέρες οἱ οἰκογένειες ἐκκλησιῶν ὁμολογοῦν ὅτι κατανοοῦν μέ τόν ἴδιο τρόπο τήν σχέση τῆς θείας καί τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στόν Χριστό*» (σελ. 25), ἐπειδῆ ἀκριβῶς τολμοῦν ἀμοιβαίως νά ὀνομάζουν «ἴδιο τρόπο κατανοήσεως» (same understanding) τοῦς ἐντελῶς ἀντιθέτους τρόπους κατανοήσεώς της!

δ3) Οἱ διαφορετικές φόρμουλες χριστολογικῆς πίστεως.

Στήν *Εἰσαγωγή* ἐπισημαίνεται ἡ στρατηγική τῶν Κοινῶν Δηλώσεων νά ἀναγνωρίσουν νόμιμες, καί ἐπομένως ὄχι λανθασμένες ἢ ἀντιφατικές, τίς διαφορετικές φόρμουλες ἐκφράσεως τῆς αὐθεντικῆς χριστολογικῆς πίστεως (βλ. σελ. 25). Παρατίθεται ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν παράγρ. 9 τῆς Α' Κοινῆς Δηλώσεως²⁸, στό ὁποῖο ἐξισώνεται τὸ δογματικό περιεχόμενο τῆς ἐκφράσεως «*δύο φύσεις ἐν Χριστῷ*», ὅταν δι' αὐτῆς δέν ἀπαρνηῖται κάποιος τήν ἀχώριστη καί ἀδιαίρετη ἔνωση, μέ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐκφράσεως «*μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις ἐν Χριστῷ*», ὅταν δι' αὐτῆς δέν ἀρνηῖται τήν συνεχῆ δυναμική παρουσία ἐν Χριστῷ τοῦ θεοῦ καί τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτρέπτως καί ἀσυγχύτως. Παρατίθεται ἀκόμη ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν παράγρ. 7 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως, στό ὁποῖο ἀλληλοαναγνωρίζονται ἡ δυνατότης τῆς ἀντιχαλκηδονίου πλευρᾶς νά διατηρῇ τήν ἔκφραση «*Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*», ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει τήν διπλῆ ὁμοουσιότητα τοῦ Λόγου, καί ἡ δυνατότης τῆς Ὁρθόδοξου πλευρᾶς νά χρησιμοποιῇ τήν φόρμουλα «*δύο φύσεις*», ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει τήν διάκρισί τους «*τῆ θεωρία μόνη*», καθὼς καί ἡ δυνατότης νά ἐκφράζουν ἀμφοτέρες μία Ὁρθόδοξη Χριστολογία. Καί στήν συνέχεια ἔπεται ἡ κρίσις τοῦ συγγραφέως, ὅτι δυστυχῶς οἱ μετὰ τήν Χαλκηδόνα ἐκατέρωθεν θεολόγοι δέν κατενόησαν τήν δυνατότητα ἐκφράσεως τῆς ἴδιας αὐθεντικῆς πίστεως μέ διαφορετικές διατυπώσεις καί γι' αὐτό ἀπέρριψαν τίς θεολογικές διατυπώσεις τῶν ἄλλων, παρ' ὅτι εἶχαν τὸ προηγούμενο τῶν Διαλλαγῶν τοῦ 433 (σελ. 26)!

²⁸ Εἶναι προφανῶς λανθασμένη ἡ παραπομπή τοῦ συγγραφέως τῆς *Εἰσαγωγῆς* στήν 10^η παράγρ. τῆς Α' Κοινῆς Δηλώσεως.

Οι άνωτέρω όμως θέσεις τής *Είσαγωγής*, όπως και τών Κοινών Δηλώσεων προηγουμένων, είναι άπολύτως έσφαλμένες. Μόνον ή άγνοια ή ή ήθελημένη παραθεώρησης τής πατερικής άντισεβηριανής γραμματείας όδηγεϊ σε τέτοιες θέσεις. Οί δύο έκφράσεις που έξιτώνονται από τούς συντάκτες τής Α' Κοινής Δηλώσεως, δέν είναι θεολογικώς ταυτόσημες. Η πρώτη έκφρασις είναι θεολογικώς όρθή. Η φράσις «δύο φύσεις έν Χριστῶ» έκφράζει τήν φυσική έτερότητα τών έν Χριστῶ φύσεων και, προκειμένου να όμολογηθῆ πλήρως τό μυστήριο τής ύποστατικής ένότητός των, προϋποθέτει και μία διατύπωσι που να έκφράζη τήν άχώριστη και άδιαίρετη ένωσι (τήν ύποστατική ένότητα), όπως τήν κυρίλλειο έκφρασι «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» ή τήν χαλκηδόνια ίσότιμη διατύπωσι «ούδαμοῦ τής τών φύσεων διαφορᾶς άνηρημένης διά τήν ένωσιν, σωζομένης δε μάλλον τής ιδιότητος έκατέρας φύσεως και είς έν πρόσωπον και μίαν ύπόστασιν συντρεχούσης». Η δεύτερη έκφρασις είναι δογματικώς έσφαλμένη. Η φράσις «μία ήνωμένη θεανθρωπίνη φύσις έν Χριστῶ» έκφράζει μία άπολύτως σεβηριανή (άντορθόδοξη) έκδοχή τής έν Χριστῶ ταυτότητος, τήν περιβόητη *σύνθετη φύσι*. Η δε «συνεχής δυναμική παρουσία τοῦ θείου και τοῦ άνθρωπίνου άτρέπτως και άσυγχύτως» είναι μία άναγκαία προσθήκη που έξασφαλίζει μέν τόν σεβηριανισμό από τήν έκπτωσί του στόν άκραίο μονοφυσιτισμό, δέν είναι όμως και ίκανή να περιγράψη τήν έν Χριστῶ φυσική έτερότητα, τήν αλήθεια τής ούσιώδους παρουσίας τών φύσεων έν τῆ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου²⁹.

Άκολουθως πρέπει να λεχθῆ ότι έσφαλμένως ή Β' Κοινή Δήλωσις στήν παράγρ. 7 θεωρεῖ ότι δικαιούται έκάστη πλευρά να όμολογηῆ μία από τίς δύο έκφράσεις, τίς όποιες έξιτώνει δογματικώς. Κατά τόν άγιο Μάξιμο τόν Όμολογητή, τό μυστήριο τής έν Χριστῶ ένότητος τών δύο φύσεων άπαιτεῖ να συνομολογούνται άμφοτέρες οί έκφράσεις: ή φράσις «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» πρὸς δήλωσιν τής ύποστατικής ταυτότητος και ή φράσις «δύο φύσεις» πρὸς δήλωσιν τής φυσικής έτερότητος³⁰. Ὑποχρεούμεθα ἤδη να παραδεχθοῦμε ότι ή Σύνοδος τής Χαλκηδόνος άριστοτεχνικώς περιέλαβε στόν

²⁹ Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περί τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου Ὀρθοδόξων και Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις είς κριτικήν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, Ἁγιον Ὁρος 1996, σελ. 57.

³⁰ Ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις άκριβής...*, 47. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τής Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, *Ἡ "ιδεολογική" όρθοδοξία τών Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σε άπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, έκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἁγιον Ὁρος 2005, σελ. 47-49, και ύποσημ. 66.

Όρο της³¹ και τις δύο πλευρές του έν Χριστῶ μυστηρίου και νά όμολογήσουμε ότι κακῶς παρεκάμφθη ό Όρος και συνετάγησαν οι Κοινές Δηλώσεις. Η Σύνοδος τής Χαλκηδόνας και ό Όρος της είναι ή λυδια λίθος για τήν άποκάλυψη τῶν μονοφυσικῶν φρονημάτων. Η σύνταξις άλλης χριστολογικῆς φόρμουλας, πέραν του Όρου τής Χαλκηδόνας, άπεδείχθη επιζήμια για τόν Διάλογο. Ο μητροπολίτης Έφέσου Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης δικαιώθηκε για τήν έπιμονή του νά μή συνταχθῆ άλλη χριστολογική φόρμουλα³².

δ4) Οι τέσσερις μεταγενέστερες Οίкуμενικές Σύνοδοι.

Υπερβαίνει κάθε έννοια πιστότητος στην Όρθόδοξο Έκκλησιολογία ή διαβεβαίωσις τής *Είσαγωγῆς*, όπως πριν από 20 χρόνια και τῶν ίδιων τῶν Κοινῶν Δηλώσεων μέ άλλη διατύπωσι, ότι «ή Μικτή έπιτροπή σοφά κοίταξε νά άσχοληθῆ μέ τίς δογματικές διατυπώσεις που έκφράσθηκαν σέ αυτές τίς συνόδους και όχι μέ τό πιο τυπικό θέμα τής άποδοχῆς ή τής άπορρίψεως κάποιων συνόδων. Οι [Κοινές] Δηλώσεις βεβαιώνουν ότι οι δύο οίкуμενικές εκκλησιῶν συμφωνοῦν πλήρως ως προς τήν κατανόησι τής ιστορικῆς Όρθοδόξου πίστεως. Αυτό σημαίνει ότι οι Άνατολικές Όρθόδοξες Έκκλησίες αναγνωρίζουν τήν πίστι τής Έκκλησίας, όπως εκφράσθηκε στις δογματικές αποφάσεις τῶν συνόδων τῶν ετών 451, 553, 681 και 787, μολονότι δέν μποροῦν τυπικά νά αναγνωρίσουν τίς συνόδους ως οίкуμενικές» (σελ. 26-27).

Ήδη έχει λεχθῆ ότι ή αντιχαλκηδόνια Χριστολογία, τόσο ή παλαιά σεβηριανή, όπως διασώζεται σέ άυθεντικά κείμενα εκείνης τής εποχῆς, όσο και ή νεώτερη, όπως τήν εκφράζουν οι σύγχρονοι αντιχαλκηδόνιοι θεολόγοι, έλέγχεται ως μονοφυσική. Στο άπόσπασμα όμως που μόλις παραθέσαμε τίθεται ένα άλλο, έξίσου καιριο, ζήτημα.

Υπό τήν προϋπόθεσι τής ως άνω αναφορᾶς τής *Είσαγωγῆς* ή άυθεντία τῶν Οίкуμενικῶν Συνόδων εκμηδενίζεται. Έφ' όσον ή ίδια ή Έκκλησία εκφράζεται διά τῶν Οίкуμενικῶν Συνόδων άλαθήτως, πῶς θά γίνουμε μία Έκκλησία, όταν άλλοι τίς αναγνωρίζουμε και άλλοι όχι; Τι είδους ένωσις προετοιμάζεται, όταν οι Οίкуμενικές Σύνοδοι δέν θά συναριθμοῦνται; Μετά από σοβαρές θεολογικές συζητήσεις στο πλαίσιο του ένδοορθοδόξου διαλόγου, έχει έπισήμως διακηρυχθῆ ότι ένωσις, χωρίς άποδοχή τῶν Οίкуμενικῶν Συνόδων

³¹ Είσηγησις τής Έπιτροπῆς τής Ίερᾶς Κοινότητος του Άγίου Όρους περί του διαλόγου μεταξύ Όρθοδόξων και Άντιχαλκηδονίων (Φεβρουάριος 1994), στον συλλογικό τόμο *Είναι οι Άντιχαλκηδόνιοι Όρθόδοξοι;* Άγιον Όρος, 1995, σελ. 22-23.

³² Χρυσόστομου Κωνσταντινίδου, *Διάλογος Όρθοδόξου Έκκλησίας και Αρχαίων Άνατολικῶν Εκκλησιῶν*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ τ. 51/1980, σελ. 229-230.

έκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀποκλείεται³³. Πῶς γίνεται τώρα, μετά ἀπό 20 χρόνια ἐνδοορθόδοξου διαλόγου, νά ἐπανερχώμεθα στήν μηδενική βάσι τοῦ πνεύματος τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, εἶναι ἓνα σοβαρό ἐρώτημα. Ἡ πρόθεσις τῶν συντακτῶν τῶν Κοινῶν Δηλώσεων εἶναι προφανής: νά ἀμνηστευθοῦν οἱ αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβήρος. Δέν θέλουμε νά πιστεύσουμε ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως τῆς *Εἰσαγωγῆς* εἶναι σύμφωνη.

δ5) Ἡ ἄρσις τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων.

Παρατηρεῖται στήν *Εἰσαγωγή*: «*Τά ἀναθέματα αὐτά ἀντανაკλοῦν ἐπίσης τήν ἀδυναμία ἐκάστης παραδόσεως νά ἀναγνωρίσῃ τήν πληρότητα τῆς πίστεως πού ἐκφράσθηκε στήν διδασκαλία τῶν ἡγετῶν τῆς ἄλλης*» (σελ. 29). Μέ ἐκπληξι καί ἀπορία χαράσσουμε αὐτές τίς γραμμές! Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν ἐπί τόσους αἰῶνες ἐπλανᾶτο; Οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι δέν ἀπεφαίνοντο ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ; Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔσφαλλαν, ὅταν κατελόγιζαν ἑτεροδοξία στούς ἀντιχαλκηδονίους αἵρεσιάρχες; Τί ἔννοια ἔχει πλέον νά ἐμπιστευόμαστε τήν Ἐκκλησία, ὡς στυλόν καί ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας (Α΄ Τιμ. 3, 15);

Ὁ συγγραφεύς τῆς *Εἰσαγωγῆς*, ἐμπιστευόμενος τά πορίσματα τῆς σύγχρονης θεολογικῆς ἔρευνας περισσότερο ἀπό τήν διαχρονικά ἀμετάβλητη στάσι τῆς Ἐκκλησίας, παρατηρεῖ: «*Ὡς ἀποτέλεσμα ἐντατικῆς μελέτης τῆς μετά τήν Χαλκηδόνα περιόδου, αὐτοί οἱ διδάσκαλοι [ἐνν. ὁ Πάπας Λέων, ὁ Φιλόξενος Ἱεραπόλεως, ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας] μποροῦν νά ἰδωθοῦν μέσα ἀπό μία ἀκριβέστερη προοπτική (...) Δεδομένου τοῦ γεγονότος ὅτι καί οἱ Ὀρθόδοξοι καί οἱ Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι ἀναγνωρίζουν ὅτι ἀμφότερες οἱ οἰκογένειες ἐκκλησιῶν διετήρησαν τήν ἀποστολική πίστι, μποροῦν ἐπίσης τώρα νά ἀναγνωρίσουν ὅτι αὐτοί οἱ διδάσκαλοι ἦσαν μάρτυρες τῆς πίστεως... παρά τήν διαφορετικὴ ὀρολογία στήν ἐκφρασι τῆς Χριστολογίας τους*» (σελ. 29). Συντάσσεται λοιπόν μέ τήν γραμμὴ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων γιά ἄρσι τῶν ἀναθεμάτων, ἐφ' ὅσον οἱ σύνοδοι καί οἱ Πατέρες πού ἀναθεματίσθηκαν ἢ καταδικάσθηκαν δέν εἶναι αἰρετικοί (παράγρ. 10, Β΄ Κοινή Δήλωσις). Θά ἦτο ὅμως ἀπαραίτητο νά εἶχε λάβει ὑπ' ὄψιν του ὅτι ὑπῆρξαν βεβαίως διδακτορικές διατριβές καί ἄλλες μελέτες³⁴, στίς ὁποῖες ὑποστηρίζεται ὅτι οἱ αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καί Σεβήρος

³³ Σταύρου Μποζοβίτη, *Τά αἰώνια σύνορα τῆς Ὀρθοδοξίας καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, ἔκδ. Ἀδελφότητα Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1999, σελ. 144-148.

³⁴ Ἡλία Δ. Κεσμίρη, *Ἡ Χριστολογία καί ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας* (ἀνέκδοτη διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 2000. Ἰωάννου Θ. Νικολόπουλου, *Ἡ Χριστολογία τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καί ὁ ὅρος τῆς Χαλκηδόνας*, Θεσσαλονίκη 2002 (ἀνέκδοτη διδακτορική διατριβή). Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ὀρθοδοξία καί αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων*

ἦσαν στήν διδασκαλία τους Ὁρθόδοξοι, ἀλλά στίς θέσεις τους δόθηκε ἡ δέουσα θεολογική ἀπάντησις³⁵.

Ὁφείλουμε νά ἐπαναλάβουμε, ὅτι ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων πού ἔχουν ἐκφωνηθῆ κατά αἵρεσιάρχῶν δέν εἶναι δυνατή, διότι αὐτό θά σήμαινε ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀναιρεῖ τόν ἑαυτό της καί δέν εἶναι πλέον στῦλος καί ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας. Ἀναθέματα δογματικῆς φύσεως, τά ὁποῖα μία Οἰκουμενική Σύνοδος ἐπέβαλε ἐναντίον συνόδων καί προσώπων, δέν αἴρονται. Ἄν ὑποτεθῆ ὅτι τέτοια ἀναθέματα ἀρθοῦν ἀπό ἰσότημη, ὡς Οἰκουμενική συγκληθεῖσα Σύνοδος, κατ' ἀνάγκην ἡ ἀναθεματίσασα προτέρα Οἰκουμενική Σύνοδος θά πρέπει νά ἀφαιρεθῆ ἀπό τήν σειρά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐπειδή ἐσφαλμένως εἶχε ἐπιβάλλει ἀναθέματα ἐπί αἱρέσει³⁶. Ποιά λοιπόν ἀπό τίς ἅγιες ἐπτά Οἰκουμενικές Συνόδους θά ἀφαιρέσουμε, ὥστε νά ἀποκαταστήσουμε τοὺς αἵρεσιάρχες Διόσκορο καί Σεβῆρο;

δ6) Ἡ λειτουργική πρακτική.

Ἡ ἔνωσις τῶν ἐκκλησιῶν δέν θά παραβλάψῃ τήν διαφορετικότητα στήν λειτουργική πρακτική, στά ἔθιμα, τήν τέχνη καί τήν γλῶσσα, παρατηρεῖται στήν *Εἰσαγωγή*. Ἡ διαφορετικότητα σέ αὐτά, ἐπισημαίνεται, θά φανερώσῃ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀληθινά Καθολική (σελ. 31)! Πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅμως ὅτι, ἐνῶ οἱ ἐν τῇ Ἀληθείᾳ τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἠνωμένες τοπικές ἐκκλησίες δέν ἀπαιτοῦν ἐξομοίωσι γιά δευτερευούσης σημασίας ἔθιμα, οἱ λειτουργικές διαφορές πού ὑφίστανται μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων καί εἶναι δογματικῆς φύσεως, δέν μπορεῖ νά παραβλεφθοῦν. Π.χ. ὁ μονοφυσιτικός θεοπασχητισμός τῆς ἐκφράσεως «ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς» καί ἡ χρῆσις ἀκράτου οἴνου στήν Εὐχαριστία ἀπό τοὺς Ἀρμενίους, γιά νά δηλωθῆ ἡ μία

κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τόμ. 75, τεύχ. 2ο, 2004. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό καί ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος. *Ὁφειλόμενη ἀπάντησις...*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006.

³⁵ Ἱερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Διόσκορος καί Σεβῆρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἱρεσιάρχαι (Κριτική δύο διδακτορικῶν διατριβῶν)*, Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2003. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἡ "ἰδεολογική" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. *Ἀπάντησις σέ ἀπόψεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2005. Τοῦ αὐτοῦ, *Περί τῆς «ὀρθοδοξίας» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Δευτέρα ἀπάντησις στόν καθηγητή κ. Γεώργιο Μαρτζέλο*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τ. 78/2007.

³⁶ Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, *Παρατηρήσεις περὶ τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ*, Ἅγιον Ὅρος 1996, σελ. 88-95.

φύσις τῆς θεότητος ἐν Χριστῷ, δὲν εἶναι ἀπλᾶ ἔθιμα. Ἄλλωστε ἡ Καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται κυρίως μὲ τὴν ἐνότητα στήν ἀποστολική πίστι καὶ οὐδόλως μὲ τὴν διαφορετικότητα στὰ χωρὶς δογματικὸ περιεχόμενο ἔθιμα.

δ7) Ὁ τρόπος ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς *Εἰσαγωγῆς* διερωτᾶται: «*Πῶς θὰ ἐξαγγελθῆ καὶ θὰ ἀποκατασταθῆ τυπικά ἢ ἐνότης τῶν δύο οἰκογενειῶν ἐκκλησιῶν;*» (σελ. 33). Καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν διαδικαστικές δικαιοδοσιακὲς δυσκολίες, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ «ἐπιστροφή» ἢ «ὑποταγή» τῆς μιᾶς στήν ἄλλη, ἀλλὰ «ἀποκατάστασις τῆς πλήρους κοινωνίας», σχολιάζει δύο σενάρια. Τὸ πρῶτο σενάριο εἶναι ἡ τοπικὴ («διμερῆς») ἐφαρμογὴ τῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας, ὅπου ἡ ἐπικοινωνία Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι γιὰ κοινωνικοὺς λόγους πολὺ στενὴ. Τὸ δεῦτερο σενάριο εἶναι ἡ γενικὴ («πολυμερῆς») διακήρυξις τῆς ἐνώσεως ἀπὸ ὅλες τὶς ἐκκλησίες δι’ ἀντιπροσώπων μὲ τὴν τέλεσι τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Διερωτώμεθα ὁμως: Εἶναι ἐπιτρεπτὲς ἐκκλησιολογικῶς αὐτὲς οἱ λύσεις;

Κατ’ ἀρχὴν ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς προέχει ἡ ἀποκατάστασις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν ἀποστολική πίστι, τὴν ὁποία ἐξέφρασαν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι. Αὐτὸ σημαίνει ἀποδοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστολογίας καὶ ὄχι διακήρυξι ὅτι ἀμφότερες οἱ Ἐκκλησίες διατήρησαν πιστῶς τὴν ἀύθεντικὴ ἀποστολικὴ πίστι. Ταυτόχρονα σημαίνει ἀποβολὴ τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας καὶ καταδίκη τῶν αἵρεσιάρχων Διοσκόρου καὶ Σεβήρου καὶ συναριθμησις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τὰ δικαιοδοσιακὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔπονται καὶ δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητα, δὲν εἶναι θέμα τῆς παρουσίας δικῆς μας μικρῆς πραγματείας.

Ἡ μέθοδος τῆς κατὰ τόπους ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας ποὺ τὴν ἐφαρμόζει ἤδη ἀπὸ τὸ 1991, ἀποτελεῖ κατάφωρη παράβασι τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ ἀθέτησι τῆς ἴδιας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας. Μεταδίδονται τὰ θεῖα Μυστήρια ἀπὸ Ὁρθοδόξους ἱερεῖς σὲ ἑτεροδόξους Συροϊακωβίτας, Ὁρθόδοξοι πιστοὶ δέχονται τὰ “Μυστήρια” τῶν Συροϊακωβιτῶν, Ὁρθόδοξοι κληρικοὶ εὐλογοῦνται ἀπὸ Συροϊακωβίτας ἐπισκόπους γιὰ νὰ συλλειτουργήσουν μαζί τους, Συροϊακωβίται κληρικοὶ εὐλογοῦνται ἀπὸ Ὁρθοδόξους ἐπισκόπους γιὰ νὰ συλλειτουργήσουν! Χάθηκε ἡ ἀύθεντία τῶν ἱερῶν Κανόνων, καὶ τί μένει λοιπόν;

Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους μὲ τὴν ἀπὸ 12^{ης}/25^{ης} Αὐγούστου 2002 Ἐπιστολὴ τῆς πρὸς τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο ἐξέφρασε τὴν ἀγωνία τῆς γιὰ τὶς συμφωνίες τῶν δύο παλαιφάτων Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ὅτι θέτουν «ἐν κινδύνῳ τὴν παν-

ορθόδοξον ένότητα και δημιουργοϋν προηγουμενον δια μεγαλυτερας αντικα-
νονικας ενεργειας εις βαρος των θεμελιωδων αρχων της Ορθοδοξου Εκκλησιο-
λογιας» και ζητησε την παρεμβασι του για «ανάκλησιν των αποφάσεων των
Πατριαρχειων Αλεξανδρειας και Αντιοχειας, αι οποιαι ωδήγησαν εις τας ως ανω
ενεργειας». Η ανταπόκρισις του Σεπτοϋ Οικουμενικοϋ Πατριαρχείου υπήρξε
αμεσος. Ο Αρχιεπισκοπος της Αγιας και Ιερῆς Συνόδου γράφει προς την
Ιερά Κοινότητα στις 21 Μαΐου 2003: «... αναφορικῶς προς την έπελθοϋσαν
συμφωνίαν μεταξύ του Πατριαρχείου Αλεξανδρειας και της Κοπτικῆς Εκκλησι-
ας... διαβιβάζω υμίν αντίγραφα της ανταλλαγείσης αλληλογραφιας μεταξύ των
Εκκλησιων Κωνσταντινουπόλεως και Αλεξανδρειας, προς ενημέρωσιν του Ιε-
ροϋ υμων Σώματος, μετά δε δηλώσεως ότι ανάλογον Σεπτόν Πατριαρχικόν
Γράμμα έγγραφη και τῷ Μακ. Πατριάρχῃ Αντιοχειας κ. Ιγνατίω, μόλις δε ληφθῆ
ή απάντησις αϋτοϋ κοινοποιηθήσεται και υμίν». Η δε κοινοποιηθεΐσα έπιστολή
του Παναγιωτάτου Οικουμενικοϋ Πατριάρχου (7 Απριλίου 2003) προς τον
Πατριάρχῃν Αλεξανδρειας μεταξύ άλλων διελάμβανε: «Οι Όσιώτατοι έν Αγίω
Όρει ασκούμενοι πατέρες εκφράζουν την άποψιν ότι ή φημολογουμένη ως
έσχάτως πραγματοποιηθεΐσα συμφωνία... αντίκειται προς τους Ιερούς Κανό-
νας, διότι, κατ' αϋτούς, συνεπάγεται άνεπίτρεπτον μυστηριακήν κοινωσίαν Όρ-
θοδόξου μετά μη Όρθοδοξου Εκκλησίας (...) παρακαλοϋμεν θερμῶς και αδελ-
φικῶς την Υμετέραν Μακαριότητα ὅπως ενημερώση ήμῶς περι του πῶς ακρι-
βῶς έχει τό ζήτημα, ίνα καθησυχάσωμεν τους σκανδαλισθέντας, εάν οϋδέν
συζητήσιμον ύπάρχη εις την δοθεΐσαν παρά της Αγιωτάτης Εκκλησίας Υμων
λύσιν, προκαλέσωμεν δε διορθόδοξον συζήτησιν περι αϋτοϋ εάν ύπάρχουν
σημεΐα προκαλοϋντα διχογνωμιας, ὡστε να αντιμετωπισθῆ πανορθοδόξως τό
άνακϋψαν θέμα».

Όσον αφορά την συμφωνία του Πατριαρχείου Αλεξανδρειας περι των
μικτων γάμων, υπήρξε ένδιαφέρουσα ή απάντησις του Πατριάρχου
Αλεξανδρειας Πέτρου προς τον Παναγιώτατο Οικουμενικό Πατριάρχῃν (14
Μαΐου 2003), στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι: «Η ύπογραφεΐσα
συμφωνία είναι προϊόν πολλῆς σκέψεως και περισσων συζητήσεων μεταξύ της
ήμετέρας Μετριότητος και των σεβ. ιεραρχων του καθ' ήμῶς Πατριαρχικοϋ
Θρόνου (...) δέν έχει σκοπόν την άναγνώρισιν του μυστηρίου του γάμου της
Κοπτικῆς Εκκλησίας (...) θέτει τέρμα εις την αίμορραγίαν του ὀρθοδόξου έν
Αιγύπτω ποιμνίου, μέλη του ὀποιοϋ αναζητοϋν τό έτερον αϋτων ήμισυ εκ των
μελων της Κοπτικῆς Εκκλησίας, με αποτέλεσμα την πνευματικήν απώλειαν
αϋτων δια της αποκοπῆς των από την Όρθοδοξίαν (...) Συνελόντι είπειν, ή
Αλεξανδρινή Εκκλησία... κατ' άκραν οίκονομίαν συνεφώνησε να χωρισθοϋν τά

πρόβατα από τὰ ἐρίφια, τὰ μέλη ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν νά ἀναλάβουν τὰς εὐθύναις των, αἱ δὲ Ἐκκλησίαι νά ἀφοσιωθοῦν εἰς τὰ τοῦ οἴκου των. Περαινόντες δηλοῦμεν ὅτι, δέν ὑπάρχει εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν διακοινωνία τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ὁρθοδόξου μετὰ τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας, οὐδέ συμμετοχή ἡμῶν εἰς τὰ ὑπ' αὐτῆς τελούμενα».

Ἀπό τήν ἀνωτέρω ἀλληλογραφία προκύπτει λοιπόν ὅτι δέν πρέπει ἡ συμφωνία τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν Κοπτῶν νά προβάλλεται ὡς προηγούμενο ὑπὲρ μιᾶς μεθοδολογίας γιά «τοπική» ἀποκατάστασι τῆς πλήρους κοινωνίας, διότι πέραν τοῦ ὅτι σοβαρῶς ἔχει ἐλεγχθῆ ὡς ἀντικανονική, ἔχει ἐν τούτοις καί ἀπό τό ἴδιο τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας χαρακτηρισθῆ ὡς οἰκονομία. Καί κάθε οἰκονομία εἶναι πρὸς καιρόν καί ἀσκεῖται γιά συγκεκριμένο μόνο λόγο, κατὰ τοὺς ἀγίους Πατέρας³⁷.

Τό σενάριο τῆς ἀμέσου διακηρύξεως τῆς ἄρσεως τοῦ σχίσματος ἀπό μία σύνοδο ἀντιπροσώπων ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν, Ὁρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων, καί τῆς ἀμέσου ἐνώσεως μέ τήν τέλεσι τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐνέχει τόν προφανῆ κίνδυνο ἀμέσου δημιουργίας μεγάλων σχισμάτων τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος καί παντελῆ ἀποτυχία τῶν προσδοκιῶν ἐνός τόσο μακροχρονίου Θεολογικοῦ Διαλόγου.

Ἐπίλογος.

Περαινόντες τίς παρατηρήσεις μας ἐκφράζουμε τόν προβληματισμό καί τήν ἀνησυχία μας γιά τό γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία στήν Ἀμερική κινδυνεύει νά παρασυρθῆ σέ μία *de facto* ἔνωσι Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων μέσω τοῦ λεγομένου λαϊκοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ἔστω καί μέ τήν μορφή τῆς «τοπικῆς» ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας, σύμφωνα μέ τόν συγγραφέα τῆς *Εἰσαγωγῆς*. Γνωρίζουμε ὅτι δέν ὑπάρχει συνοδική συγκατάθεσις ὄλων τῶν Ἱεραρχιῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γιά τήν προώθησι τῆς ἐνώσεως, παρά τίς γενόμενες προτάσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου πρό 20ετίας περίπου. Ἡ ἀποδοχή τῶν συμφωνιῶν καί τῶν προτάσεων ἀπό τρεῖς ἢ τέσσερις τοπικές Ἐκκλησίες δέν ἰσοσταθμίζει τήν ἐπιφυλακτική στάσι τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Παραθέτουμε μερικά μόνο δείγματα ἐπικριτικῆς στάσεως σημειόντων Ἱεραρχῶν καί συνοδικῶν ὀργάνων, διότι αὐτή φανερώνει ὅτι δέν ὑπάρχει ἡ συναίνεσις τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ μακαριστός Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος σέ ἀπαντητική του ἐπιστολή πρὸς τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη γράφει στίς 22 Σεπτεμβρίου 1992:

³⁷ Μεγ. Φωτίου, *Βιβλιοθήκη*, 277: 244.

«Δικαιολογημένως, ὅθεν, διερωτώμεθα, τίνι τρόπῳ ἐπῆλθε συμφωνία μεταξύ τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν Προχαλκηδονίων; “Τίς δέ κοινωνία φωτί πρὸς σκότος;” (Β΄ Κορ. στ΄ 14); Πῶς δυνάμεθα καλεῖν “σεβασμίας Ἐκκλησίας” τὰς αἰρετικές κοινότητες, τὰς συνισταμένας ὑπὸ ὁπαδῶν τῆς ὑπὸ τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν Θεοφόρων Πατέρων κεκριμένης αἵρέσεως τοῦ Μονοφυσισμοῦ; Πῶς οὖν, τολμῶμεν ἡμεῖς τὰς ἡμέρας ταύτας προβαίνειν εἰς ἀναθεώρησιν τῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποφασισθέντων...; (...) Δί’ ὃ ἐπιθυμοῦμεν ἐκθέσαι πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα τὰς ἀνησυχίας ἡμῶν, ἀναφορικῶς μὲ τὴν πορείαν τοῦ εἰρημένου θεολογικοῦ διαλόγου, καί ἐκφράσαι τὴν ἀπορίαν ἡμῶν διὰ τὴν αἰσιοδοξίαν, ἣτις διέπει τὰς ἀδελφὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, πρὸς ἄρσιν τῶν ἐκατέρωθεν ἀναθεμάτων. (...) Σὺν τούτοις, κοινὴ Ὁρθόδοξος συνείδησις ὑπαγορεύει ὅτι τὰ μὲν ὑπὸ τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἐκφωνηθέντα ἀναθέματα κατὰ ἀμετανοήτων αἰρετικῶν καί δὴ ἀποθανόντων ἐν τῇ αἵρέσει, ὡς ἐν προκειμένῳ, κανονικῶς οὐ δύνανται ἀρθῆναι καί οἱ ἐπιχειροῦντες τὴν ἄρσιν αὐτῶν κολάζονται καί ἀναθεματίζονται, συνωδᾷ τοῖς δεδωγμένοις ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ: “εἴ τις χριστιανοκατηγορικῆς αἵρέσεως ὄντα τινά, εἰ ἐν αὐτῇ τὸν βίον ἀπορρήξαντα, διεκδικεῖ, ἀνάθεμα”. Τὰ δὲ τῶν αἰρετικῶν κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἀναθέματα, ἐκκλησιαστικῶς τυγχάνουσι ἀνυπαρκτά καί, ὡς εἰκόσ, ἄρσι ἀνυπάρκτου οὐ νοεῖται».

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ κ. Δαμιανός, ἀπαντῶν στὴν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὅρους γιὰ τὸ βιβλίο της «Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων» ἔγραψε μεταξύ ἄλλων τὴν 1^η/14^η Σεπτεμβρίου 1996: «Αἱ προσωπικαὶ θέσεις τοῦ ὑπογράφοντος, καθὼς καί ὄλων τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς, ἦσαν ἀρνητικά... διὰ τὸν βεβιασμένον χειρισμὸν καί τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐπεχειρήθη ἡ “Ἐνωσις”, ὡς τουλάχιστον τοῦτο ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν ἐν Σαμπεζῦ Κοινήν Δήλωσιν, ἡ ὁποία, νομίζομεν, παρέσυρε τοὺς ἡμετέρους εἰς σοβαροτάτας καί λίαν ἐπιζημίους διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Πίστιν, παγίδας. (...) Θά ἔλεγα, ὅτι... οἱ ὑπογράψαντες Ὁρθόδοξοι δολοφονοῦν τὸ κῦρος ὄλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (...) Θά ἦτο εἰλικρινέστερον νὰ ὠμολόγουν, οἱ ἀδελφοί μας “Ἀντιχαλκηδόνιοι”, τὴν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν ποὺ εἶχαν τότε περὶ τῶν δύο φύσεων (καί ἔχουν μέχρι σήμερον οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι), καί ξεπερνῶντας, ἔστω κατ’ ἐπιείκειαν τὴν διαδικασίαν τῆς ἐγγράφου μετανοίας των καί τῶν δακρύων, νὰ ὠμολογοῦσαν ὅτι ἀποδέχονται πλέον ἀνεπιφυλάκτως πάντα τὰ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεώς μας, ἐκκινῶντας ἀπὸ τὴν Δ΄ Σύνοδον μέχρι καί τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικήν».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Ἰάκωβος στήν ἀπαντητική του ἐπιστολή (12 Ἰουλίου 1995) πρὸς τὴν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους γιὰ τὸ «Ὑπόμνημα περὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων» ἔγραψε: «Ἐλάβομεν ἐν καιρῷ τὴν ἀπὸ 14/27 Μαΐου 1995 ἐπιστολὴν ὑμῶν, ὡς καὶ τὸ περισπούδαστον πράγματι ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς ὑμῶν Κοινότητος περὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων καὶ ἀναγνούς ταῦτα μετὰ προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος, εὔρον τὸ ὑπόμνημα ἔκθεσιν πίστεως καὶ τουταυτὸ Πατερικὸν κείμενον. Διότι τοῦτο θίγει καὶ ἀναλύει περισσότερο παντὸς ἄλλου κειμένου τὸν κίνδυνον νὰ διασπασθῇ ἀκόμη ὀδυνηρότερον ἢ ὀρθόδοξος ἐνότης, ἡ ὁποία εἶναι πλέον ἢ ἀπαραίτητος, ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Γνωστὸν ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία βάλεται πανταχόθεν καὶ οὐχὶ μόνον δὲν ἀμύνεται ἀλλ' ἀφίει ἑαυτὴν ἔκθετον εἰς τὰς παντοδαπὰς ἐπηρείας καὶ αἰρέσεις. Ὁ διάλογος ἀγάπης βεβαίως καὶ πρέπει νὰ συνεχισθῇ χωρὶς ὅμως νὰ παρεκκλίνῃ οὗτος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἑαυτοῦς ἀληθείας...».

Ἡ συνοδικὴ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας (τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1994) εἰσηγήθηκε μετὰξὺ ἄλλων πρὸς τὴν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας «νὰ ἐκτιμῆσθαι ὅτι ἡ “Δευτέρα Κοινὴ Δήλωσις καὶ αἱ προτάσεις αὐτῆς πρὸς τὰς Ἐκκλησίας” δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς τελικὸν κείμενον»³⁸.

Ἡ συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (2/2/1994) εἰσηγήθηκε πρὸς τὴν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας «ὅπως μὴ σπεύσῃ νὰ ἀποδεχθῇ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὰς “Δηλώσεις” ταύτας, καὶ θεωρεῖ ὡς ἀπαραιτήτους δογματικὰς προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὰς κάτωθι:

α) τὴν ἀποδοχὴν ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων τοῦ Ὁρου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου...

β) τὴν ἀναγνώρισιν τῶν Δ', Ε', ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς Οἰκουμενικῶν, καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας (τῶν “Ὁρων”) αὐτῶν δίχα ἐρμηνευτικῶν δηλώσεων...

γ) τὴν ἀποθάρρυνσιν τῶν “συλλειτουργιῶν” ἢ καὶ ἄλλων “κοινῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων”... Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι... παραμένουν... ἑτερόδοξοι»³⁹.

³⁸ Στὸν συλλογικὸν τόμον *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὁρθόδοξοι;* ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος, 1995, σελ. 50.

³⁹ Περιοδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 1-15 Ἰανουαρίου 1995, τεύχ. 1, σελ. 31. Βλ. καὶ συλλογικὸν τόμον *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὁρθόδοξοι;* ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος, 1995, σελ. 49.

Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους μέ τό Ὑπόμνημά της (14/27 Μαΐου 1995) εἶχε μεταξύ ἄλλων καταγγεῖλει: «... 1)... 2) Τήν προσβολήν τοῦ κύρους καί τῆς αὐθεντίας τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων διά τῆς ἀποφάσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι Διόσκορος, Ἰάκωβος, Σεβῆρος κλπ. χαρακτηρισθοῦν μή αἵρετικοί, ἀλλ' ὀρθόδοξοι εἰς τό φρόνημα... 3)... 4)... 5) Τήν παραδοχήν ὑπό τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι οἱ σημερινοί Ἀντιχαλκηδόνιοι ἔχουν τήν αὐτήν πρός ἡμᾶς Χριστολογικήν πίστιν... 6) Τόν περιορισμόν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τήν ἀπαίτησιν τῆς καταδίκης ὑπό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μόνον τοῦ ἀκράιου μονοφυσιτισμοῦ τοῦ Εὐτυχοῦς... 7)... 8)... 9)... 10) Τήν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, ὡς ξένην πρός τό φρόνημα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας... 11) Τήν ἄκρως ἀνησυχητικήν ἀπόφασιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περί ἀνακαθάρσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἀπό κείμενα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ὡς εἰς αἵρετικούς (...) Ταῦτα πάντα καταγγέλλοντες πρός τό Σεπτόν Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τὰς Σεπτὰς Ἱεραρχίας τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τόν ἱερόν κληρὸν καί τόν εὐσεβῆ λαόν, ταπεινῶς δηλοῦμεν ὅτι κινούμεθα ὑπό αἰσθήματος εὐθύνης καί μόνον ἀποβλέποντες εἰς τήν ὅσον τάχιστα ἐπανατοποθέτησιν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ἐπὶ ὀρθῶν βάσεων»⁴⁰.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀντινόης κ. Παντελεήμων σέ μελέτη του γιά τήν Χριστολογία, μέ εἰδική ἀναφορά στόν διάλογο μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, γράφει συμπερασματικά: «Διά τῆς μετανοίας καί ἀπάρνησης ὅλων τῶν αἵρετικῶν τοὺς δοξασιῶν θά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐπιστροφή καί ἡ ἀληθῆς ἐνσωμάτωσή τους στό Κανονικὸ Σῶμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διότι μόνον ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους θά πραγματοποιηθεῖ ἀληθινὴ ἔνωση γιά τήν δόξα τοῦ Ἐνός καί Μόνου Ἀληθινοῦ Θεοῦ μας, τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»⁴¹.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος σέ εἰδική μελέτη του γιά τό ζήτημα αὐτό γράφει: «Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑποστηριχθῆ ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ὅτι ἐπετεύχθη συμφωνία μεταξύ Ὀρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων στὴν Χριστολογία καί ὅτι ἡ διαφωνία ὑπάρχει μόνον ὡς πρός τήν ἀναγνώρισιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Κάτι τέτοιο εἶναι ἀντιφατικό. Πῶς ἐπῆλθε συμφωνία στό Χριστολογικὸ δόγμα, ὅταν δέν γίνονται ἀποδεκτὲς οἱ

⁴⁰ Στόν συλλογικὸ τόμο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὀρθόδοξοι;* ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος, 1995, σελ. 41-53.

⁴¹ Παντελεήμονος Λαμπαδαρίου, Μητροπ. Ἀντινόης, *Ἡ Ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου (Μία θεολογικὴ ἀπάντηση στό ζήτημα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων)*, ἔκδ. Ἰ. Ἰουχαστηρίου Ἀγ. Γεωργίου Ἀνύδρου, Γιαννισὰ 2008, σελ. 219.

Οικουμενικές Σύνοδοι πού τό καθόρισαν; Ἐπίσης, ὁ ὀρθότερος χαρακτηρισμός τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν δέν εἶναι ἀπλῶς ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ προχαλκηδόνιοι, ἀλλά μονοφυσίτες, ἀφοῦ δέχονται τήν ἄποψη ὅτι ὁ Χριστός ἀποτελέσθηκε “ἐκ δύο φύσεων”, ἀλλά δέν παραδέχονται συγχρόνως καί τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία ὅτι ὁ Χριστός ἐνεργεῖ καί “ἐν δύο φύσεσι” “ἐν μιᾷ ὑποστάσει”»⁴².

Συμπερασματικά: Εἶναι ἀπολύτως κατανοητό ἀπό τά ἀνωτέρω ὅτι δέν μποροῦμε οἱ Ὀρθόδοξοι νά βαδίζουμε πρὸς μυστηριακή διακοινωνία μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους, οὔτε καί σέ τοπικό ἀκόμη ἐκκλησιαστικό ἐπίπεδο (στήν Ἀμερική φέρ’ εἰπεῖν). Μία ἔνωσις χωρίς ἐνότητα στήν Ὀρθόδοξο Πίστι, μία ἔνωσις πού παρακάμπτει τήν συνοδική καί πατερική παράδοσι, σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἦσαν αἰρετικοί μονοφυσῖται καί συνεχίζουν νά εἶναι, ἀποτελεῖ τόν ἔσχατο κίνδυνο. Στήν μέν Ἐκκλησία θά δημιουργήσῃ νέα σχίσματα, τούς δέ προσφιλεῖς μας Ἀντιχαλκηδόνιους δέν θά σώσῃ, ἀφοῦ δέν θά τούς ὀδηγήσῃ στήν Πίστι τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Προκειμένου νά βοηθηθοῦν οἱ τελευταῖοι νά βαδίσουν πρὸς μία ἀληθῆ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Πίστει ἔνωσι μετά τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πρέπει νά πραγματοποιηθῇ ἕνας νέος διάλογος ἐπί Ὀρθοδόξων πλέον βάσεων⁴³.

Ἅγιον Ὅρος, 1/14 Σεπτεμβρίου 2011

⁴² Ἱεροθέου, Μητροπ. Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου, *Θρησκεία καί Ἐκκλησία στήν κοινωνία*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Γενεσίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), 2006, σελ. 167.

⁴³ Βλ. καί Ἀνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, Ὁ θεολογικός Διάλογος μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, *Λευκωσία* 2000, σελ. 304. Jean-Claude Larchet, *Τό Χριστολογικό πρόβλημα. Περί τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν μή χαλκηδονίων ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά προβλήματα*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ 74/1 (2003), σελ. 199-234· 74/2 (2003), σελ. 633-670· 75/1 (2004), σελ. 77-104.